

JU Služba za zapošljavanje
Tuzlanskog kantona

ISTRAŽIVANJE TRŽIŠTA RADA U FEDERACIJI BiH 2021/2022.

TEMATSKI IZVJEŠTAJ

TRŽIŠTE RADA U TUZLANSKOM KANTONU

Finansira
Evropska unija

**UNAPREĐENJE ISTRAŽIVANJA
TRŽIŠTA RADA**

Izdavač: JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona, Tuzla
Bosne Srebrene bb
75000 Tuzla, BiH

Telefon: 035 306 440
Fax: 035 228 573
e-mail: info@szztk.ba
web: www.szztk.ba

Za izdavača: **Direktor** Fahrudin Mustafić,
dipl.pravnik

Urednica: **Koordinator za unapređenje saradnje s poslodavcima i lokalnim zajednicama** Mirela Kravić, prof

Stručna podrška: Dr.sc. Ranko Markuš
Dragan Đukić

Tiraž: 150 primjeraka

Ovaj izvještaj je za potrebe Javne ustanove "Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona" Tuzla izrađen uz tehničku podršku projekta „Unapređenje istraživanja tržišta rada“, koji finansira Evropska unija i provodi konzorcij NIRAS IC Sp z oo, GOPA Worldwide Consultants, GOPA mbH Njemačka i Zavod za zapošljavanje Republike Francuske.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i ne odražava nužno stavove Evropske unije.

(C) 2022 European Commission

SADRŽAJ

Uvod.....	5
Registrovana zaposlenost u Tuzlanskom kantonu u 2021. godini.....	8
Registrovana nezaposlenost.....	13
Metodologija i uzorak istraživanja.....	18
Opis metodologije.....	18
Opis uzorka.....	19
Pokazatelji poslovanja.....	25
Indikatori poslovanja u 2021. godini.....	25
Procjena indikatora poslovanja u 2022. godini – očekivanja.....	26
Potrebe poslodavaca.....	31
Kompetencije zaposlenih među anketiranim poslodavcima.....	31
Problemi pri zapošljavanju radne snage.....	32
Zapošljavanja u 2022. godini.....	36
Uslovi rada.....	44
Zapošljavanje ugroženih / teško zapošljivih kategorija radnika.....	46
Prakse zapošljavanja radnika.....	47
Obuke i osposobljavanje zaposlenika	47
Višak zaposlenih u 2022. godini.....	53
Saradnja sa Službom	57
Zaključci istraživanja tržišta rada 2021/2022.....	61
Preporuke.....	63

UVOD

Uvod

Prema broju stanovnika Tuzlanski kanton je najmnogoljudniji kanton u Federaciji Bosne i Hercegovine, a zauzima 10,17% površine Federacije BiH i 5,18% površine Bosne i Hercegovine. Tuzlanski kanton, prema posljednjim podacima broji oko 445.000 stanovnika, što čini oko 20% stanovništva FBiH. Gustina naseljenosti u Tuzlanskom kantonu prema posljednjim podacima iznosi 165,7 stan/km² i prema tom podatku Tuzlanski kanton spada u kategoriju gusto naseljenih kantona. Gustina naseljenosti u Tuzlanskom kantonu znatno je veća od prosjeka naseljenosti u Federaciji BiH, koja iznosi 83,9 stan/km². Najgušće naseljeno područje u Kantonu je grad Tuzla s 373,0 stan/km². Broj poslovnih subjekata u Tuzlanskom kantonu iznosi oko 27.000 što čini oko 18% poslovnih subjekata u FBiH.

U skladu sa činjenicama o veličini i razvijenosti kantona te broju stanovnika i broju poslovnih subjekata ovakva istraživanje predstavlja jako važan segment za rast i razvoj tržišta rada. Posebno je važno, sa stanovišta otkrivanja i sagledavanja problema koji prate poslodavce u njihovom poslovanju, te otvaranju mogućnosti za unapređenje saradnje između JU Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona Tuzla, poslodavaca i tržišta rada općenito.

Tržište rada, definisano kao dinamika ponude i potražnje onih koji traže posao i onih koji zapošljavaju, posljednjih godina, prolazi kroz velike izazove i promjene. Pojava bolesti COVID-19, uveliko je doprinijela destabilizaciji ionako nestabilnog tržišta rada u BiH. Nesigurnost i promjenljivost dvije su osnovne karakteristike tržišta rada, kako u našoj zemlji, tako i u cijelom svijetu. Pojave poput digitalizacije i automatizacije, globalne ekonomije, te razvoja novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija uveliko utiču na razvoj i promjene tržišta rada. U skladu s tim, provedeno istraživanje tržišta rada predstavlja način identifikacije trendova razvoja i vrlo važan segment analitičkog pristupa smanjenju stope nezaposlenosti, što je i osnovna funkcija istraživanja tržišta rada.

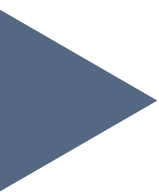
Istraživanje tržišta rada u Tuzlanskom kantonu je zakonska¹ i programska² obaveza koja se svake godine provodi kao zajednička aktivnost Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje u cijeloj Federaciji. Ove godine istraživanje je provedeno i u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu BiH, po istoj metodologiji, te kao takvo predstavlja važan sinergijski segment za dobijanje kvantitativnih i kvalitativnih podataka neophodnih za pružanje adekvatnih informacija o kretanjima na tržištu rada u cijeloj BiH.

Cilj ovog istraživanja je, istražiti, analizirati i objasniti stanje na tržištu rada u Tuzlanskom kantonu. Istraživanje tržišta rada će biti od pomoći za prepoznavanje i praćenje trendova u potrebama poslodavaca za radnom snagom, te planiranju aktivnosti Službe u radu s nezaposlenim osobama, kao i planiranju aktivnih mjera. Podacima iz ovog istraživanja se, zbog relevantnosti uzorka i precizno provedene metodologije istraživanja, mogu služiti svi kojima je tržište rada Tuzlanskog kantona u fokusu aktivnosti sa socijalnog, ekonomskog i naučnog aspekta. Primarni korisnici ovog istraživanja trebali bi biti kreatori politika koji iz ovih podataka mogu izvući najvažnije pokazatelje stanja na tržištu rada, te mjerama koje će ciljati neku od ključnih oblasti, doprinijeti unapređenju situacije na tržištu rada.

Izveštaj se sastoji iz dvije tematske cjeline. Prva cjelina se odnosi na osnovne indikatore stanja i kretanja na tržištu rada u Tuzlanskom kantonu u 2020. i 2021. godini na osnovu administrativnih izvora podataka. Druga cjelina se odnosi na anketno istraživanje potreba poslodavaca uključujući i prognoze kretanja na tržištu rada u 2022. godini. Ovakav pristup omogućava sagledavanje općih trendova u zaposlenosti i nezaposlenosti kao i različitih aspekata usklađenosti ponude i potražnje na osnovu stavova poslodavaca i njihove procjene o kretanjima na tržištu rada u 2022. godini.

1 Član 8. stav 6. Zakona o posredovanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba Federacije BiH (Sl. novine FBiH, broj: 55/00, 41/01, 22/05, 9/08)

2 Programa rada Javne ustanove Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona za 2022. godinu

I. STANJE NA TRŽIŠTU RADA U TUZLANSKOM KANTONU U 2021. GODINI

**Registrovana zaposlenost
u Tuzlanskom kantonu
u 2021. godini**

Registrovana zaposlenost u Tuzlanskom kantonu u 2021. godini

Tržište rada Tuzlanskog kantona još uvijek trpi posljedice postratnih strukturalnih promjena kada je došlo do drastičnog pada zaposlenosti u preduzećima u državnom vlasništvu. Procesi privatizacije i prestrukturiranja preduzeća s jedne strane, te nastanak novih biznisa, s druge strane, suviše su bili spori da bi se apsorbovao „višak“ radne snage koji je nastajao gašenjem industrijskih djelatnosti. Sagledavanjem cijelog postratnog perioda primjetan je nizak prirast zaposlenih i visok prirast nezaposlenih osoba u Tuzlanskom kantonu. U ovom dijelu izvještaja napravljen je osvrt na tržište rada u Tuzlanskom kantonu, kroz analizu zaposlenosti pomoću dostupnih statističkih podataka i stanja nezaposlenosti na osnovu evidencije nezaposlenih u JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona, te drugih relevantnih izvora za navedenu temu.

Kada posmatramo zaposlenost u Tuzlanskom kantonu u 2021. godini može se uočiti blagi rast broja zaposlenih u odnosu na 2020. godinu. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2021. godini zaposleno je 1.726 osoba više, u odnosu na 2020. godinu što je povećanje za 1,41%. S aspekta zaposlenja žena taj indeks je veći i iznosi 3,27%, odnosno zaposleno je 1.207 žena više u odnosu na prethodnu godinu. Procenat učešća žena u ukupnom broju zaposlenih iznosi 38,17% u 2021. godini i veći je u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 37,62 %.

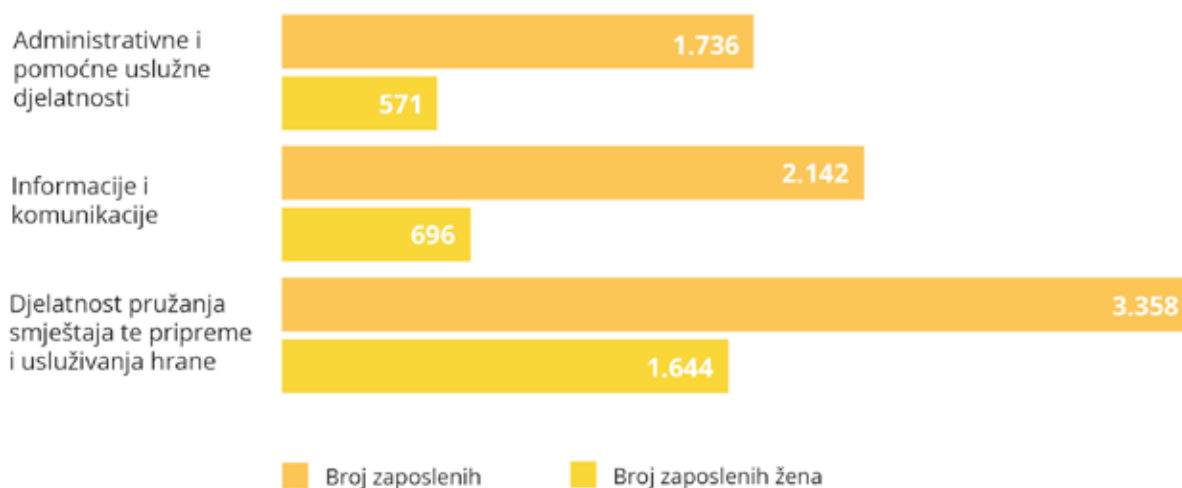
Tabela 1. Broj zaposlenih u Tuzlanskom kantonu u 2021. i 2020. po djelatnostima³

Područja djelatnosti	Zaposleni 2021	Žene 2021	Zaposleni 2020	Žene 2020	Indeks (1/3)	Indeks (2/4)
0	1	2	3	4	5	6
A – Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	1.520	240	1.507	225	100,86	106,66
B – Vađenje ruda i kamena	6.515	515	6.535	449	99,69	114,69
C – Prerađivačka industrija	23.949	8.031	23.474	7.834	102,02	102,51
D – Proizvodnja i snadbijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.495	226	1.523	232	98,16	97,41
E – Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1.440	193	1.424	197	101,12	97,96
F – Građevinarstvo	6.369	514	6.351	526	100,28	97,71
G – Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	17.871	8.628	17.661	8.403	101,18	102,67
H – Prijevoz i skladištenje	5.605	623	5.502	613	101,87	101,63

³ Tržište rada (zaposlenost, plaće i troškovi rada) – Federalni zavod za statistiku (fzs.ba)

I – Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	3.358	1.644	3.158	1.500	106,33	109,6
J – Informacije i komunikacije	2.142	696	1.908	612	112,26	113,72
K – Finansijska djelatnost i djelatnost osiguranja	1.643	1.016	1.640	1.002	100,18	101,39
L – Poslovanje nekretninama	179	76	190	79	94,21	96,2
M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	2.035	866	2.147	909	94,78	95,26
N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.736	571	1.563	479	113,02	119,20
O – Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	5.395	2.181	5.431	2.168	99,33	100,59
P – Obrazovanje	8.002	5.207	7.912	5.082	101,13	102,45
Q – Djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite	7.141	4.840	6.830	4.628	104,55	104,58
R – Umjetnost, zabava i rekreacija	1.532	1.016	1.497	983	102,33	103,35
S – Ostale uslužne djelatnosti	1.662	938	1.610	893	103,22	105,03
UKUPNO	99.589	38.021	97.863	36.814	101,76	103,27

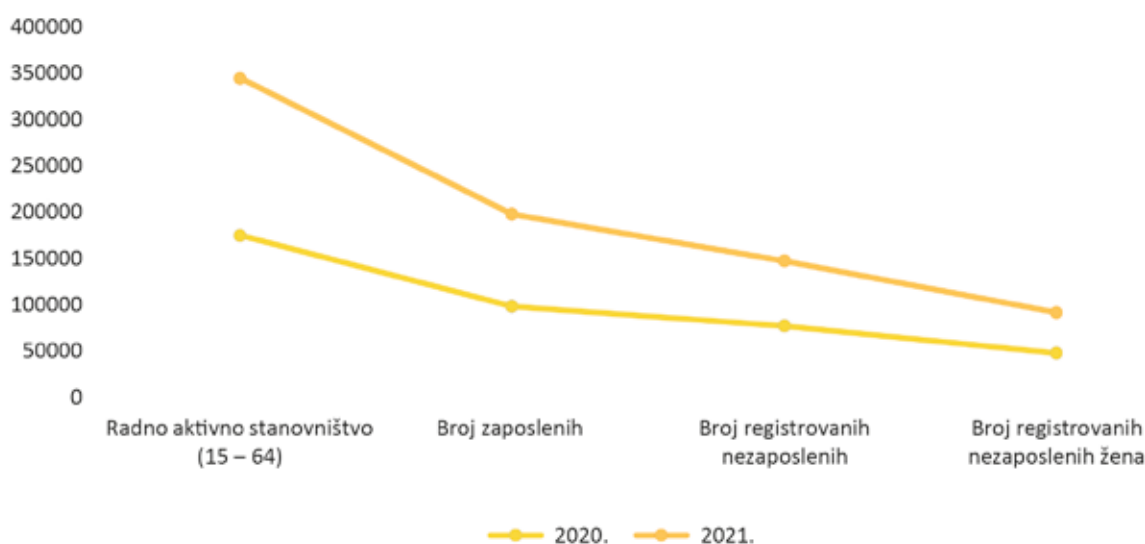
Rast broja zaposlenih zabilježen je u djelatnosti N – administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti sa stopom rasta od 13,02 %, a kod učešća žena ta stopa je veća i iznosi 19,2%. Na osnovu navedenog može se zaključiti, da je, nakon stanja s pandemijom COVID-19, izražena potreba za administrativnim i uslužnim uslugama, te da su veći interes za radom u ovoj djelatnosti izrazile žene, u odnosu na prethodnu godinu. Na drugom mjestu su djelatnost J – Informacije i komunikacije sa stopom rasta 12,26 %, a nakon toga slijedi djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sa 6,33%. Ukupno posmatrano, udio žena u odnosu na ukupan broj zaposlenih u svim djelatnostima iznosi 38,17%. Primjetno je da se broj zaposlenih žena u djelatnosti B – vađenje ruda i kamena, povećao za 14,69%, što ukazuje na promjene u interesovanjima žena za tzv. muška zanimanja.

Grafikon 1. - Rast zaposlenosti po djelatnostima

Prema podacima Porezne uprave na dan 31. 12. 2021. godine u Tuzlanskom kantonu uočen je rast zaposlenog stanovništva u odnosu na 31. 12. 2020. godine. Broj zaposlenih u odnosu na 2020. godinu se povećao za 1,76%, a broj registrovanih nezaposlenih osoba na evidenciji Službe se umanjio za 8,56% (žena za 7,34%). S obzirom na još prisutnu epidemiološku situaciju u 2021. godini ipak je uočeno smanjenje broja registrovanih nezaposlenih osoba. Također zanimljiv podatak dobijen anketiranjem je i taj da pored epidemiološke situacije nije došlo do smanjenja obima poslovanja, kao ni većih promjena u finansijskim pokazateljima anketiranih poslodavaca u odnosu na prošlu godinu.

Aktivno stanovništvo u Tuzlanskom kantonu za 2020. i 2021. godinu

Grafikon 2. - Aktivno stanovništvo Tuzlanskog kantona (2020. – 2021.)

Istraživanje koje je provedeno i koje se u nastavku obrazlaže, daje jasne pokazatelje određenih anomalija na tržištu rada u pogledu ponude i potražnje radne snage. S jedne strane postoji potražnja za određenim zanimanjima od strane poslodavaca, dok s druge strane imamo registrovane nezaposlene osobe potrebnog obrazovanja ali koje ne mogu da odgovore zahtjevima radnog mjesta, jer pored formalnog obrazovanja ne posjeduju tražena znanja i vještine. Tako u

istraživanju postoji pojava da su određena zanimanja u isto vrijeme najbrojnija na evidenciji ali i deficitarna s aspekta potražnje.

Kao jedan od velikih problema navodi se i odliv radne snage iz Tuzlanskog kantona u potrazi za boljim uslovima rada, što doprinosi velikoj destabilizaciji odnosa na tržištu rada.

Jedan u nizu problema je i demografski pokazatelj o smanjenom prirodnom priraštaju stanovništva u Tuzlanskom kantonu, gdje vitalni indeks iznosi 65.⁴

Uočeni problemi na tržištu rada u Tuzlanskom kantonu zavise od više aktera i potrebno ih je rješavati sinergijski, kontinuiranom i planskom saradnjom nadležnih ministarstava, privredne komore, udruženja poslodavaca, obrtnika, općinskih/gradskih službi i drugih nadležnih institucija. Kroz jačanje mjera aktivne politike zapošljavanja (obuke, samozapošljavanje, zapošljavanje teže zapošljivih kategorija), povećati kompetentnost i zapošljivost nezaposlenih osoba, te kontinuirano raditi na povezivanju obrazovnih institucija i poslodavaca u cilju organizovanja obavljanja praktične nastave.

4 Demografsko-statistički podaci-2020 – Federalni zavod za statistiku (fzs.ba)

I. STANJE NA TRŽIŠTU RADA U TUZLANSKOM KANTONU U 2021. GODINI

**Registrovana nezaposlenost
u Tuzlanskom kantonu
u 2021. godini**

TVRTO I KOTROMANIC
bosanski ban od 1353. do 1377.
bosanski kralj od 1377. do 1391.

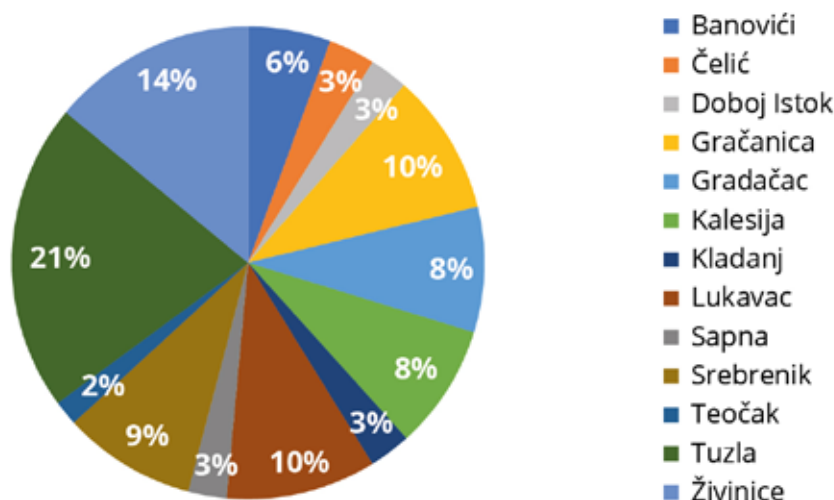
Registrovana nezaposlenost

Na području Tuzlanskog kantona na kraju **2021.** godine evidentirano je **70.301 nezaposlena osoba** što je, u odnosu na broj evidentiranih krajem 2020. godine (76.878), manje za 6.577 osoba, odnosno 8,56 %. Od ukupnog broja nezaposlenih osoba evidentirano je 43.914 žena, odnosno 62,46 %.

Od ukupnog broja 70.301 evidentiranih nezaposlenih osoba:

- 21.518 su osobe koje prvi put traže zaposlenje i nemaju nikakvog radnog iskustva odnosno 30,6% (15.859 su žene ili 73,68%),
- 9.162 su demobilisani borci odnosno 13,03 %,
- 564 ratni vojni invalidi odnosno 0,80 %,
- 812 članovi porodica poginulih boraca odnosno 1,15 %,
- 669 ostali invalidi odnosno 0,95 %,
- 32.725 su osobe koje ne pripadaju ni jednoj od gore navedenih kategorija odnosno 46,55%.

Nezaposlenost po općinama u TK

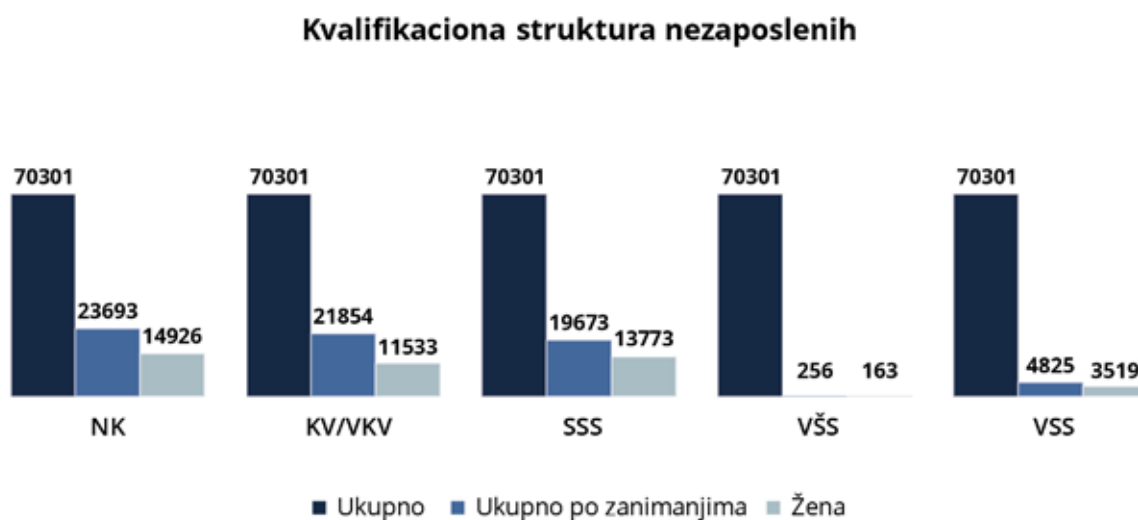

Grafikon 3. - Nezaposlenost po općinama u TK

Kvalifikaciona struktura evidentiranih nezaposlenih osoba krajem 2021. godine je sljedeća:

- 23.693 ili 33,7% nekvalifikovane osobe sa završenom osmogodišnjom školom, polukvalifikovane i osobe s nižom stručnom spremom,
- 21.854 ili 31,08% osobe sa završenim KV/VKV zanimanjima,
- 19.673 ili 27,98% osobe sa završenom srednjom stručnom spremom,
- 256 ili 0,36 osobe sa završenom višom stručnom spremom,
- 4.825 ili 6,86 osobe sa završenom visokom stručnom spremom.

Kvalifikaciona struktura evidentiranih nezaposlenih osoba nije se znatno mijenjala u odnosu na prethodne godine. Udio **nekvalifikovane radne snage**, još uvijek čini više od **30%** nezaposlenih osoba na evidenciji nezaposlenih Tuzlanskog kantona.

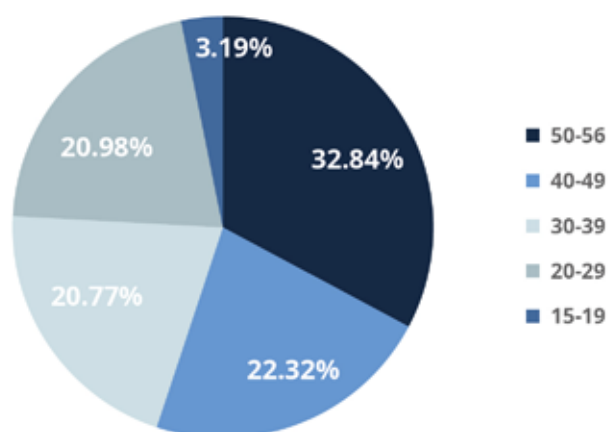
Grafikon 4. - Kvalifikaciona struktura registrovanih nezaposlenih osoba na području TK

Starosna struktura evidentiranih nezaposlenih osoba u 2021. godini je sljedeća:

- 23.008 ili 32,84% osobe od 50 do 65 godina života,
- 15.693 ili 22,32% osobe od 40 do 49 godina života,
- 14.603 ili 20,77% osobe od 30 do 39 godina života,
- 14.754 ili 20,98% osobe od 20 do 29 godina života,
- 2.243 ili 3,19% osobe od 15 do 19 godina života.

Broj registrovanih nezaposlenih osoba na području Tuzlanskog kantona prema starosnoj strukturi čine velikim dijelom osobe srednje i starije životne dobi. Osobe preko 40 godina starosti čine više od 55% evidentiranih nezaposlenih osoba na području Tuzlanskog kantona. Primijetan je i visok procenat mladih do 30 godina (20,98%).

Starosna struktura nezaposlenih

Grafikon 5. - Starosna struktura registrovanih nezaposlenih osoba na području TK

Struktura nezaposlenih osoba na području Tuzlanskog kantona u 2021. godini **po dužini čekanja** na zaposlenje je sljedeća:

- 28.688 ili 40,8% osoba čeka na zaposlenje više od 8 godina,
- 14.548 ili 20,69% osoba čeka na zaposlenje do 1 godine,
- 7.585 ili 10,78% osoba čeka na zaposlenje do 2 godine,
- 7.176 ili 10,20% osoba čeka na zaposlenje do 5 godine,
- 6.783 ili 9,29% osoba čeka na zaposlenje do 8 godina,
- 5.523 ili 7,85% osoba čeka na zaposlenje do 3 godine.

Ako posmatramo strukturu nezaposlenih prema dužini čekanja, najbrojnije su osobe koje imaju dugotrajnu nezaposlenost preko 8 godina, te novoprijavljene osobe koje čekaju na posao do 1 godine. Procenat, od preko 40% osoba s dugotrajnom nezaposlenošću, ukazuje na izrazito veliki broj osoba s poteškoćama kod pronalaska zaposlenja na području Tuzlanskog kantona.

Najbrojnija zanimanja među evidentiranim nezaposlenim osobama na području Tuzlanskog kantona su:

Završena srednja stručna sprema, SSS i KV zanimanja:

- Maturant gimnazije,
- Ekonomski tehničar,
- Medicinska sestra tehničar,
- Mašinski i hemijski tehničar,
- Prodavač,
- Frizer,
- Kuhar,
- Automehaničar,
- Bravar

Završena visoka stručna sprema:

- Ekonomista,
- Pravnik,
- Pedagog/psiholog,
- Profesor razredne nastave,
- Inženjer hemijske tehnologije

Deficitarna zanimanja među evidentiranim nezaposlenim osobama na području Tuzlanskog kantona u 2021. godini su:

Završena srednja stručna sprema KV/VKV zanimanja:

- Limar-krojač,
- Cjevar izolater,
- Fasader,
- Tesar,
- Armirač,
- Zidar,
- Monter rashladnih uređaja,
- Autoelektričar,
- Kamenorezac

Završena visoka stručna sprema:

- Diplomirani ing. rudarstva – odsjek BEMS,
- Profesor fizike,
- Profesor/nastavnik likovne kulture,
- Profesor muzičke kulture,
- Inženjer arhitekture,
- Inženjer agronom,
- Profesor računarstva

II. ANKETNO ISTRAŽIVANJE – PROGNOZE KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA

Metodologija i uzorak
istraživanja

Metodologija i uzorak istraživanja

U sklopu istraživanja tržišta rada u Federaciji BiH, koje se provodi kao zajednička aktivnost Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje u cilju dobijanja kvantitativnih i kvalitativnih podataka neophodnih za pružanja adekvatnih informacija o kretanjima na tržištu rada, pored korištenja administrativnih podataka organizovano je i anketiranje poslodavaca na adekvatnom uzorku.

Kroz provođenje anketiranja poslodavaca kantonalne službe za zapošljavanje, odnosno općinski biroi za zapošljavanje, ostvaruju neposrednu saradnju s poslodavcima, stvaraju pretpostavke za jačanje svoje primarne funkcije posredovanja u zapošljavanju i prikupljaju važne podatke neophodne za unapređenje svojih usluga, razvoj politika i pružanje podrške na tržištu rada.

Cilj istraživanja je da se direktno od poslodavaca prikupe informacije o poslovanju i promjenama u zaposlenosti tokom 2021. godine, te iskazanim procjenama poslovanja, potrebama za zapošljavanjem novih ili otpuštanjem postojećih radnika u 2022. godini, kao i njihovoj strukturi po zanimanjima, kvalifikacijama, stručnoj spremi i vještinama. Cilj ovog tematskog izvještaja je da se analiziraju relevantni podaci potrebni za sagledavanje kretanja na tržištu rada Tuzlanskog kantona: način traženja novih radnika i rješavanja viška radnika, mogućnosti organizovanja stručne obuke za nezaposlene osobe i učeničke/studentske prakse u okviru poslovnih subjekata, kao i ocjena kvaliteta usluga Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona iz perspektive poslodavaca.

Treba istaći da su po svom karakteru u pitanju kratkoročne prognoze⁵ poslodavaca o različitim aspektima stanja i kretanja na tržištu rada, a prije svega usklađenosti ponude i tražnje prema nivou obrazovanja, zanimanjima i generičkim vještinama. U tom kontekstu kao osnovnu svrhu istraživanja treba posmatrati unapređenje usluga Službe, prilagođavanje i razvoj lokalnih politika tržišta rada prema iskazanim potrebama poslodavaca a naročito sistema obuka, karijernog vođenja i savetovanja, stručnog osposobljavanja i radnih praksi. Na ovaj način stvoren je održiv mehanizam da se kreiranje kratkoročnih ciklusa planiranja lokalnih politika tržišta, u većoj mjeri nego što je ranije bio slučaj, zasniva na podacima i relevantnim potrebama poslodavaca.

Opis metodologije

Za ispitivanje stavova poslodavaca u Federaciji BiH 2021./2022. korištena je metoda anketiranja. Federalni zavod za zapošljavanje je na osnovu master uzorka od oko 10.000 poslodavaca, registrovanih u Federaciji BiH koji su imali pet (5) i više zaposlenih, sortiranih u male, srednje i velike poslodavce po djelatnostima i koji redovno izmiruju obavezne poreze i doprinose, dobijenom iz Porezne uprave Federacije BiH, metodom stratificiranog slučajnog uzorka izdvojio uzorak koji čini 1.661 poslodavac (za 30% veći od prethodne godine zbog očekivane stope odgovora od 75% iz prethodnog istraživanja). Ova veličina uzorka, za stepen pouzdanosti od 95% daje rezultate u okviru margine greške od 2,5%. Ključne varijable stratifikacije su bile sektor i veličina kompanije⁶.

Uz podršku projekta „Unapređenje istraživanja tržišta rada“ finansiranog od EU harmonizovana je metodologija istraživanja na nivou Bosne i Hercegovine, pa je upitnik korišten u Federaciji BiH istovjetan upitniku koji je korišten u anketiranju poslodavaca koje su proveli Zavod za zapošljavanje Republike Srpske i Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH. Nadalje, organizovana je edukacija koordinatora istraživanja tržišta rada i anketara iz kantonalnih službi za zapošljavanje, te izrada Priručnika za anketare. Tokom anketiranja korišten je elektronski upitnik, uz trenutni unos podataka u bazu pomoću računara ili tableta (CAPI/TAPI Computer/ Tablet Assisted Personal Interviewing). Proces anketiranja uz koordinaciju Federalnog zavoda za

⁵ Napomena: Istraživanje je provedeno prije ukrajinske krize

⁶ U skladu s praksom međunarodnih organizacija (ETF, CEDEFOP) uzorkom nisu obuhvaćeni poslodavci iz sljedećih djelatnosti: Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov; Javna uprava i odbrana; Obrazovanje; Zdravstvena i socijalna zaštita.

zapošljavanje je provelo 90 adekvatno osposobljenih anketara iz kantonalnih službi za zapošljavanje. Prikupljanje podataka organizovano je u periodu od 10. 1. do 4. 2. 2022. godine.

Pitanja u upitniku su bila razvrstana u sljedeće tematske cjeline:

- Opći podaci,
- Ocjena poslovanja i poteškoće u zapošljavanju radnika u 2021. godini,
- Procjena poslovanja i zapošljavanje radnika u 2022. godini,
- Mogućnosti organizovanja praktične nastave za učenike i studente,
- Saradnja s Federalnim zavodom za zapošljavanje i kantonalnim službama za zapošljavanje.

Opis uzorka

Nakon analize kvalitete prikupljenih podataka, odgovori od 1.288 poslodavaca su bili upotrebljivi i korišteni su za donošenje zaključaka. Pokazuje se da je uvećanje osnovnog uzorka (1.246 preduzeća) za procijenjenu stopu odgovora od 75% ispitanika, odnosno uzorak je povećan za 25 – 30% na 1.661 preduzeće. U konačnici je stopa odgovora poslodavaca bila 77,5%, te je prikupljeni broj anketnih upitnika u potpunosti u skladu s potrebnim brojem za valjanu analizu.

Najviše poslodavaca je anketirano u Tuzlanskom kantonu (292 ili 23% od uzorka) i Kantonu Sarajevo (286 ili 22% od uzorka), što je u skladu s veličinom i ekonomskom snagom ova dva kantona.

Najveći broj subjekata u uzorku čine društva s ograničenom odgovornošću (77,2%), s najvećim udjelom onih koji su registrovani u Kantonu Sarajevo (220) i Tuzlanskom kantonu (218) kao privrednim centrima, a slijede obrti (11,5%) koji su također najzastupljeniji u ova dva kantona.

Tabela 2. Broj anketiranih poslodavaca po vrsti organizacije u Federaciji BiH

Kanton	DNO	DOO	DD	JU	JP	UG	Obrt	Zad	PZU	Ostalo	Ukupno
Unsko-sanski	2	76	1	2	1	1	17	1	3	4	108
Posavski	14	7	1	0	0	0	1	0	0	1	24
Tuzlanski	0	218	8	4	7	3	50	0	0	2	292
Zeničko-dobojski	0	154	4	2	2	1	11	0	1	8	183
Bosansko-podrinjski	0	10	3	1	1	0	2	0	0	0	17
Srednjobosanski	3	100	3	2	1	1	19	0	0	1	130
Hercegovačko-neretvanski	0	121	3	2	1	2	14	0	1	4	148
Zapadno-hercegovački	0	56	2	1	1	0	3	0	1	0	64
Sarajevo	5	220	5	5	1	11	30	0	1	8	286
Kanton 10	3	32	0	0	0	0	1	0	0	0	36
Federacija BiH	27	994	30	19	15	19	148	1	7	28	1.288
%	1%	81%	3%	1%	1%	1%	11%	0%	1%	0%	100%

DNO – Društvo s neograničenom solidarnom odgovornošću

DOO – Društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.)

UG – Udruženje građana

Obrt – Obrt

DD – Dioničarsko društvo (d.d.)

JU – Javna Ustanova (JU)

JP – Javno preduzeće (JP)

Zad – Zadruga

PZU – Privatna zdravstvena ustanova

Ostalo – Ostalo

Za potrebe izrade tematskog izvještaja o stanju na tržištu rada u Tuzlanskom kantonu su korišteni podaci o anketiranju poslodavaca iz Tuzlanskog kantona, kojih je u uzorku bilo 292 ili 23% od uzorka, što uzorak za daljnje analize čini reprezentativnim.

Najveći broj poslovnih subjekata u anketiranom uzorku čine društva s ograničenom odgovornošću (74,7%) i obrti (17,1%). Od ukupnog broja anketiranih, dioničarska društva zastupljena su s 2,7%. Poslovni subjekti s ovakvom vrstom organizacije čine najveći dio uzorka (94,5%). U uzorak su u manjem procentu uključena javna preduzeća, javne ustanove, udruženja građana i drugo.

Tabela 3. Struktura anketiranih poslodavaca prema vrsti organizacije u TK

Vrsta organizacije	Broj poslodavaca	Procenat
Dioničko/akcionarsko društvo (d.d.)	8	2,7%
Društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.)	218	74,7%
Javna ustanova (JU) – zavodi, škole, domovi zdravlja, centri za socijalni rad	4	1,4%
Javno preduzeće (JP) – pošte, elektroprivrede, komunalna preduzeća	7	2,4%
Ostalo	2	0,7%
Udruženje građana (NVO), fondacija	3	1,0%
Zanatske radnje / Obrtnici	50	17,1%
Ukupno	292	100,0%

Anketirana preduzeća su najvećim dijelom u privatnom vlasništvu (93,8%). Javna preduzeća učestvuju u anketiranju s 3,1%, mješovita s 2,4% dok su NVO učestvovala sa samo 0,7%.

Tabela 4. Struktura anketiranih preduzeća prema obliku vlasništva

Oblik vlasništva	Broj poslodavaca	Procenat
Javno	9	3,1%
Mješovito	7	2,4%
NVO	2	0,7%
Privatno	274	93,8%
Ukupno	292	100,0%

Najveći procenat preduzeća u uzorku nalazi se u djelatnosti C – Prerađivačka industrija (32,9%), G – Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala (26,0%), F – Građevinarstvo (8,9%), I – Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (7,9%), H – Prijevoz i skladištenje (7,2%). Djelatnost M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti učestvuje u uzorku sa 4,5%, što ukazuje na potrebu tržišta za razvojem ove vrste djelatnosti.

Tabela 5. Struktura anketiranih preduzeća prema djelatnosti

Djelatnost	Broj poslodavaca	Procenat
B – Vađenje ruda i kamena	3	1,0%
C – Prerađivačka industrija	96	32,9%
D – Proizvodnja i snadbijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1	0,3%
E – Snadbijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	4	1,4%
F – Građevinarstvo	26	8,9%
G – Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala	76	26,0%
H – Prijevoz i skladištenje	21	7,2%
I – Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotijerstvo i ugostiteljstvo)	23	7,9%
J – Informacije i kominukacije	9	3,1%
L – Poslovanje nekretninama	2	0,7%
M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	13	4,5%
N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	9	3,1%
R – Javna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	4	1,4%
S – Ostale uslužne djelatnosti	5	1,7%
Ukupno	292	100,0%

Najzastupljenija djelatnost u ispitivanom uzorku je industrijska djelatnost s 35,6%, što potvrđuje dugogodišnju industrijsku tradiciju kao i bogatstvo prirodnih resursa i povoljan geostrategijski položaj Tuzlanskog kantona. Uslužne djelatnosti zastupljene su s 29,5%, dok je trgovina na trećem mjestu s učešćem u uzorku od 26%. Primijetan je i rast građevinskih djelatnosti s učešćem u uzorku s 8,9%.

Tabela 6. Anketirani uzorak prema grupi djelatnosti

Djelatnost	Broj poslodavaca	Procenat
Građevinarstvo	26	8,9%
Industrijske djelatnosti	104	35,6%
Trgovina	76	26,0%
Uslužne djelatnosti	86	29,5%
Ukupno	292	100,0%

Anketirana preduzeća u procentu od 51,0% pripadaju mikro preduzećima. Mala preduzeća su zastupljena s 34,2%, srednja s 8,9% i velika s 5,8% od ukupnog anketiranog uzorka. Veliki procenat učešća mikro preduzeća ukazuje na prisustvo ideja i inovacija, kao i potencijala za rast tržišta rada Tuzlanskog kantona. No, s druge strane ostaje otvoreno pitanje mogućnosti i brzine rasta ovih preduzeća do nivoa malih i srednjih preduzeća kao generatora razvoja.

Tabela 7. Uzorak anketiranih prema veličini preduzeća

Veličina	Broj poslodavaca	Procenat
Mikro	149	51,0%
Mala	100	34,2%
Srednja	26	8,9%
Velika	17	5,8%
Ukupno	292	100,0%

Posmatrano po dužini postojanja anketiranih preduzeća, najviše su anketirana preduzeća starija od pet godina (88,7%), dok su ostala anketirana preduzeća mlađa od pet godina i učestvuju u uzorku s 11,3%, odnosno preduzeća mlađa od tri godine (5,8%), preduzeća koja postoje od tri do 5 godina (5,5%).

Tabela 8. Dužina postojanja anketiranih poslodavaca

Veličina	Broj poslodavaca	Procenat
Do tri godine	17	5,8%
Od tri do pet godina	16	5,5%
Više od pet godina	259	88,7%
Ukupno	292	100,0%

Najveći procenat u uzorku preduzeća mlađih od tri godine je iz djelatnosti građevinarstva (15,4%), od tri do pet je iz područja uslužnih djelatnosti (9,3%). Preduzeća starija od 5 godina uzimaju visok procenat učešća u uzorku iz djelatnosti trgovine (94,7%).

Tabela 9. Dužina postojanja anketiranih poslodavaca, pregled po djelatnostima

Djelatnost	Do tri godine		Od tri do pet godina		Više od pet godina		Ukupno
	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	
Građevinarstvo	4	15,4%	1	3,8%	21	80,8%	26
Industrijske djelatnosti	2	1,9%	6	5,8%	96	92,3%	104
Trgovina	3	3,9%	1	1,3%	72	94,7%	76
Uslužne djelatnosti	8	9,3%	8	9,3%	70	81,4%	86
Ukupno	17	5,8%	16	5,5%	259	88,7%	292

Poslodavci su u momentu ispitivanja imali 14.264 zaposlena radnika, što predstavlja 13,9% od ukupnog broja zaposlenih u Tuzlanskom kantonu (podaci Porezne uprave za mjesec januar 2022. godine), što potvrđuje i reprezentativnost uzorka, odnosno rezultata istraživanja. Od ukupnog broja zaposlenih radnika kod poslodavaca, u trenutku anketiranja, 29,1% su žene i to 20,6% žene mlađe od 30 godina, što ukazuje na visok procenat zaposlenosti mladih žena do 30 godina u odnosu na ukupan broj zaposlenih žena iz uzorka.

Tabela 10. Broj zaposlenih radnika kod anketiranih poslodavaca u TK

Broj zaposlenih radnika u trenutku anketiranja	Ukupan broj/ procenat
(A) Ukupno radnika	14.264
(B) Ukupna radnika (žene)	4.152
Udio žena (B)/(A)	29,1%
(C) Broj radnika mlađih od 30 godina	3.311
Udio mlađih od 30 u ukupnom broju radnika (C)/(A)	23,2%
(D) Broj radnika mlađih od 30 godina (žene)	856
Udio žena mlađih od 30 u ukupnom broju radnika mlađih od 30 godina (D)/(C)	25,9%
Udio žena mlađih od 30 u ukupnom broju žena (D)/(B)	20,6%
(E) Broj radnika starijih od 60 godina	1.148
Udio starijih od 60 u ukupnom broju radnika (E)/(A)	8,0%
(F) Broj radnika starijih od 60 godina (žene)	159
Udio žena starijih od 60 u ukupnom broju radnika starijih od 60 (F)/(E)	13,9%
Udio žena starijih od 60 u ukupnom broju žena (F)/(B)	3,8%

Udio mladih u ukupnom broju radnika kod anketiranih poslodavaca iznosi 3.311 ili 23,2%, što znači da je u prosjeku svaki četvrti radnik mlađi od 30 godina. U osnovi ovakvo učešće mladih odražava opće trendove na tržištu rada poput veće stope nezaposlenosti i manje stope zaposlenosti kod mladih u odnosu na opću stopu nezaposlenosti i zaposlenosti.

Od ukupno 14.264 radnika zaposlenih kod anketiranih poslodavaca, 1.148 radnika ili 8,0% su radnici stariji od 60 godina, a čija će radna mjesta u periodu do pet (5) godina zbog penzionisanja biti oslobođena. Od 1.148 radnika dobi od 60 i više godina 13,9 % su žene. Istovremeno, imajući u vidu ponudu radne snage reklo bi se da ne postoji rizik od nemogućnosti popunjavanja upražnjenih radnih mjesta usljed povlačenja iz radne snage po osnovu penzionisanja. Pri čemu ovaj trend ne mora biti nužno istovjetan kod svih zanimanja u kojima će u narednih 5 godina doći do potreba za novim zapošljavanjem usljed odlazaka u penziju.

POKAZATELJI POSLOVANJA

Pokazatelji poslovanja

Indikatori poslovanja u 2021. godini

Najveći procenat poslodavaca (46,6%) je naveo, da je u 2021. godini zabilježio rast poslovne aktivnosti, što je bilo za očekivati s obzirom na činjenicu da je u 2021. godini došlo do popuštanja mjera izazvanih pandemijom COVID-19, te stabilizacije poslovanja u skoro svim djelatnostima. Stagnaciju poslovanja iskazalo je 39% anketiranih poslodavaca, što se također može vezati za posljedice prouzrokovane pandemijom COVID-19. Procenat od 13,7% anketiranih poslodavaca zabilježio je opadanje poslovne aktivnosti u 2021. godini, dok 0,7% poslodavaca nije dalo odgovor na ovo pitanje.

Tabela 11. Procjena obima poslovanja u 2021. godini

Obim poslovanja u 2021. godini	Broj poslodavaca	Procenat
Bez odgovora	2	0,7%
Opadanje	40	13,7%
Rast	136	46,6%
Stagnacija	114	39,0%
Ukupno	292	100,0%

Posmatrano po djelatnostima, možemo uočiti da je najviše poslodavaca iz trgovine (52,6%), industrijske djelatnosti (48,1%) i uslužnih djelatnosti (44,2%) prijavilo rast obima poslovanja u 2021. godini dok je u sektoru građevinarstva registrovan najveći broj poslodavaca koji su registrovali pad obima poslovanja (23,1%).

Tabela 12. Procjena obima poslovanja u 2021. po djelatnostima

Grupa djelatnosti	Bez odgovora		Opadanje		Rast		Stagnacija		UKUPNO	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Građevinarstvo	0	0,0%	6	23,1%	8	30,8%	12	46,2%	26	100,0%
Industrijske djelatnosti	2	1,9%	15	14,4%	50	48,1%	37	35,6%	104	100,0%
Trgovina	0	0,0%	10	13,2%	40	52,6%	26	34,2%	76	100,0%
Uslužne djelatnosti	0	0,0%	9	10,5%	38	44,2%	39	45,3%	86	100,0%
Ukupno	2	0,7%	40	13,7%	136	46,6%	114	39,0%	292	100,0%

Rast finansijskog rezultata u 2021. godini iskazan je kod 45,2% anketiranih poslodavaca, stagnacija kod 39%, te opadanje kod 15,1% poslodavaca, što ukazuje na optimistična očekivanja poslodavaca u 2022. godini.

Tabela 13. Procjena finansijskog rezultata u 2021. godini

Finansijski rezultat u 2021. godini	Broj poslodavaca	Procenat
Bez odgovora	2	0,7%
Opadanje	44	15,1%
Rast	132	45,2%
Stagnacija	114	39,0%
Ukupno	292	100,0%

Prema grupi djelatnosti najveći rast finansijskog rezultata u uzorku uočen je u djelatnosti trgovine (52,6%), kao i u uslužnoj (45,3%) i industrijskoj djelatnosti (45,2%). Stagnacija i opadanje finansijskog rezultata u 2021. godini posebno su izraženi u građevinarstvu.

Tabela 14. Procjena finansijskog rezultata u 2021. godini po grupi djelatnosti

Grupa djelatnosti	Bez odgovora		Opadanje		Rast		Stagnacija		UKUPNO	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Građevinarstvo		0,0%	8	30,8%	6	23,1%	12	46,2%	26	100,0%
Industrijske djelatnosti	2	1,9%	17	16,3%	47	45,2%	38	36,5%	104	100,0%
Trgovina		0,0%	11	14,5%	40	52,6%	25	32,9%	76	100,0%
Uslužne djelatnosti		0,0%	8	9,3%	39	45,3%	39	45,3%	86	100,0%
Ukupno	2	0,7%	44	15,1%	132	45,2%	114	39,0%	292	100,0%

Procjena indikatora poslovanja u 2022. godini – očekivanja

Procjena obima poslovanja u 2022. godini, prema očekivanju anketiranih poslodavaca, je vrlo optimistična, što ukazuje na moguću stabilizaciju tržišta rada i mogućnosti obima rasta poslovnih subjekata. Preko 75% anketiranih poslodavaca u 2022. godini očekuje rast obima poslovanja, 17,1% stagnaciju, dok je 7,5% anketiranih subjekata očekuje opadanje obima poslovanja.

Tabela 15. Procjena obima poslovanja u 2022. godini (očekivanja)

Obim poslovanja u 2022. godini	Broj poslodavaca	Procenat
Opadanje	22	7,5%
Rast	220	75,3%
Stagnacija	50	17,1%
Ukupno	292	100,0%

Rast obima poslovanja po grupi djelatnosti očekuje se u najvećem procentu u oblasti građevinarstva (84,6%) i uslužne djelatnosti (81,4%). Stagnacija i opadanje obima poslovanja očekuje se u oblasti industrijske djelatnosti i trgovine.

Tabela 16. Procjena obima poslovanja u 2022. godini (očekivanja), po grupi djelatnosti

Grupa djelatnosti	Opadanje		Rast		Stagnacija		UKUPNO	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Građevinarstvo	1	3,8%	22	84,6%	3	11,5%	26	100,0%
Industrijske djelatnosti	10	9,6%	74	71,2%	20	19,2%	104	100,0%
Trgovina	8	10,5%	54	71,1%	14	18,4%	76	100,0%
Uslužne djelatnosti	3	3,5%	70	81,4%	13	15,1%	86	100,0%

Rast finansijskog rezultata u 2022. godini očekuje 73,6% anketiranih poslodavaca, stagnaciju 18,2%, dok opadanje finansijskog rezultata u 2022. godini očekuje 7,9% poslodavaca. Ovakva procjena finansijskih rezultata u 2022. godini ukazuje na pozitivna očekivanja poslodavaca oko poslovanja, kao i stabilizaciju tržišta rada u TK.⁷

Tabela 17. Procjena finansijskog rezultata u 2022. godini (očekivanja)

Finansijski rezultat u 2022. godini	Broj poslodavaca	Procent
Bez odgovora	1	0,3%
Opadanje	23	7,9%
Rast	215	73,6%
Stagnacija	53	18,2%
Ukupno	292	100,0%

Rast finansijskog rezultata u 2022. godini po grupi djelatnosti očekuje se u najvećem procentu u oblasti uslužne djelatnosti (81,4%) i građevinarstva (80,8%). Stagnacija i opadanje obima poslovanja očekuje se u oblasti industrijske djelatnosti i trgovine.

Tabela 18. Procjena finansijskog rezultata u 2022. godini (očekivanja), po grupi djelatnosti

Grupa djelatnosti	Bez odgovora		Opadanje		Rast		Stagnacija		UKUPNO	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Građevinarstvo	1	3,8%	2	7,7%	21	80,8%	2	7,7%	26	100,0%
Industrijske djelatnosti	0	0,0%	10	9,6%	72	69,2%	22	21,2%	104	100,0%
Trgovina	0	0,0%	8	10,5%	52	68,4%	16	21,1%	76	100,0%
Uslužne djelatnosti	0	0,0%	3	3,5%	70	81,4%	13	15,1%	86	100,0%
Ukupno	1	0,3%	23	7,9%	215	73,6%	53	18,2%	292	100,0%

⁷ Ibid, str. 12

Iz navedenog se može zaključiti da će se u 2022. godini nastaviti pozitivni trendovi kada su u pitanju navedeni aspekti poslovanja pa samim tim i generisanje potreba za novim zapošljavanjem. U odnosu na 2021. godinu značajno veći broj poslodavaca očekuje povećanje obima poslovanja i povećanje finansijskih rezultata (razlika iznosi 28.7 procentna poena i 28.4 p.p respektivno). Pri čemu treba istaći da je u oblasti građevinarstva u odnosu na procjenu za 2021. godinu prisutan „najoptimističniji“ scenario kada je riječ o 2022. godini pa se u tom smislu može očekivati i značajno veći rast tražnje za radnom snagom.

POTREBE POSLODAVACA

Potrebe poslodavaca

Kompetencije zaposlenih među anketiranim poslodavcima

Poslodavci iz uzorka su ocjenjivali sposobnosti, znanja i vještine zaposlenih radnika u momentu istraživanja i isti su iskazali visok nivo zadovoljstva kompetencijama koje posjeduju radnici koje su zaposlili. Najviše su zadovoljni komunikacijom na maternjem jeziku, međuljudskim i socijalnim kompetencijama, kao i svim drugim kompetencijama prema EU okviru kompetencija. Raspon nezadovoljstva s razvijenošću kompetencija se kreće od 0,7% anketiranih poslodavaca za dimenziju međuljudskih i socijalnih kompetencija do 9,6% kad je riječ o komunikaciji na stranom jeziku. Iz navedenog se može zaključiti da su poslodavci u najvećoj mjeri zadovoljni s razvijenošću tzv. prenosivih ili generičkih vještina kod zaposlenih.

Tabela 19. Zadovoljstvo poslodavaca sposobnostima, znanjima i vještinama radnika koje trenutno zapošljavaju prema EU okviru kompetencija

Koliko ste zadovoljni sljedećim sposobnostima, znanjima i vještinama radnika koje trenutno zapošljavate?	Bez odgovora	Nije primjenjivo / relevantno	Nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Zadovoljan
Komunikacija na maternjem jeziku	0,0%	2,1%	0,7%	3,1%	94,2%
Komunikacija na stranom jeziku	0,3%	20,2%	9,6%	16,4%	53,4%
Matematička pismenost i osnovne kompetencije u nauci i tehnologiji	0,0%	11,6%	3,4%	14,0%	70,9%
Digitalne kompetencije	0,3%	8,2%	4,1%	19,2%	68,2%
Sposobnost učenja	0,3%	1,4%	1,4%	14,0%	82,9%
Međuljudske i socijalne kompetencije	0,7%	1,0%	0,7%	6,2%	91,4%
Preduzetništvo i samoinicijativnost	0,7%	9,9%	4,5%	13,4%	71,6%
„Smisao“ za kulturu i izražavanje kroz kulturu	1,7%	2,1%	2,7%	13,0%	80,5%

Problemi pri zapošljavanju radne snage

Od ukupnog broja anketiranih poslodavaca, na području Tuzlanskog kantona, 63,7% se izjasnilo da nije imalo poteškoće kod pronalaska i zapošljavanja potrebnih radnika u 2021. godini, 32,9% se izjasnilo da je imalo poteškoće kod pronalaska radne snage, te 3,4% nije dalo odgovor na ovo pitanje.

Tabela 20. Broj i procenat poslodavaca koji su imali probleme u zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika u 2021. godini

Jeste li imali probleme u zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika u 2021. godini?	Broj poslodavaca	Procenat
Da	96	32,9%
Ne	186	63,7%
Bez odgovora	10	3,4%
Ukupno	292	100,0%

Poteškoće u pronalasku i zapošljavanju radnika u 2021. godini, iskazane su u industrijskoj djelatnosti i građevinarstvu u nešto većoj mjeri. Znatno manji broj problema oko pronalaska i zapošljavanja radnika uočen je u trgovini i uslužnim djelatnostima. Može se zaključiti da poslodavci lakše dolaze do radnika, za čiji rad nisu potrebna posebna stručna znanja iz određenih oblasti (građevinarstvo, industrijska proizvodnja i sl.).

Tabela 21. Broj i procenat poslodavaca koji su imali probleme u zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika u 2021. godini, pregled po grupi djelatnosti

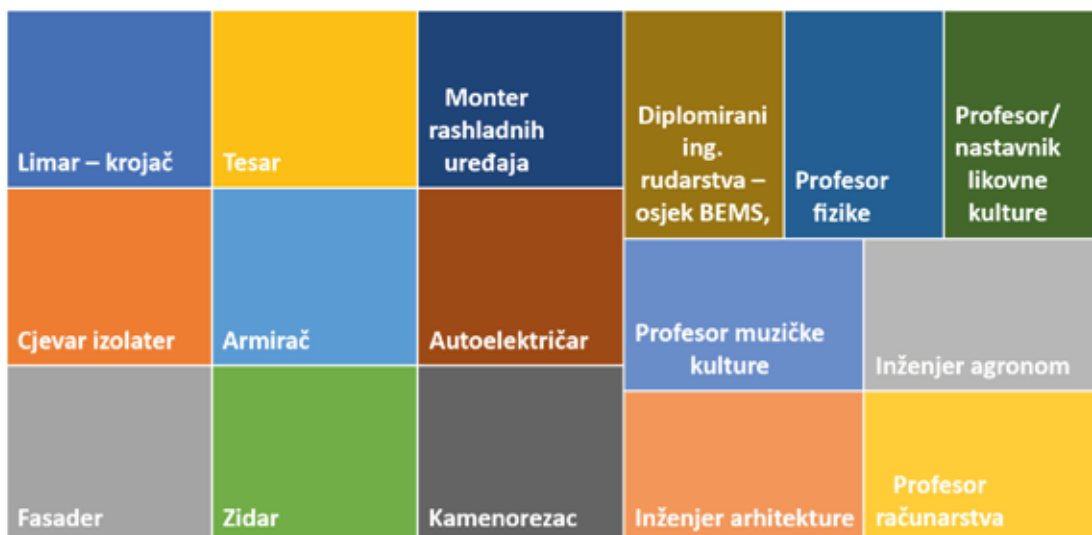
Grupa djelatnosti	Da		Ne		Bez odgovora		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Građevinarstvo	10	38,5%	14	53,8%	2	7,7%	26	100,0%
Industrijske djelatnosti	47	45,2%	56	53,8%	1	1,0%	104	100,0%
Trgovina	17	22,4%	57	75,0%	2	2,6%	76	100,0%
Uslužne djelatnosti	22	25,6%	59	68,6%	5	5,8%	86	100,0%
Ukupno	96	32,9%	186	63,7%	10	3,4%	292	100,0%

Poslodavci su u 2021. godini iskazali poteškoće oko zapošljavanja radnika u određenim zanimanjima, a najviše problema je uočeno kod zapošljavanja radnika za jednostavne poslove (12,3%), kovača (8,2%), pomoćnih radnika u proizvodnji i bravara (5,3%), tesara (4,9%), prodavača/trgovaca (4,4%) te konobara (4,1%). U manjoj mjeri su iskazane poteškoće s pronalaskom i zapošljavanjem radnika u zanimanjima šivač, limar i električar.

Tabela 22. Pregled zanimanja s kojima su poslodavci imali poteškoće prilikom zapošljavanja

Zanimanje	Broj osoba	Procenat
Radnik za jednostavne poslove	75	12,3%
Kovač	50	8,2%
Pomoćni radnik u proizvodnji	32	5,3%
Bravar	32	5,3%
Tesar	30	4,9%
Prodavač/trgovac	27	4,4%
Konobar	25	4,1%
Šivač	23	3,8%
Limar	18	3,0%
Električar	17	2,8%

Ukoliko uporedimo najfrekventnija zanimanja u kojima su poslodavci imali problema da nađu radnike s listom deficitarnih zanimanja prema administrativnim izvorima podataka možemo zaključiti da klasičan deficit zanimanja kada je riječ o iskazanim potrebama poslodavaca u 2021. godini postoji kod limara, tesara i autoelektričara dok kod većine drugih zanimanja u kojima su poslodavci imali najviše problema da nađu radnu snagu razloge nemogućnosti zadovoljenja potreba treba tražiti u deficitu znanja i vještina, nedostatku radnog iskustva ili uslovima rada.

Grafikon 6. - Deficitarna zanimanja prema evidenciji Službe za zapošljavanje TK

Poteškoće kod zapošljavanja po stručnoj spremi u 2021. godini, najviše su izražene kod zapošljavanja KV i VKV zanimanja (54,8%). U dosta manjoj mjeri su iskazane poteškoće kod zapošljavanja radnika sa završenom četverogodišnjom srednjom školom, kao i nekvalifikovanim radnicima. Poslodavci nisu imali poteškoća kod zapošljavanja radnika s visokom stručnom spremom. Indikativno je da je na nivou poslijesrednjeg obrazovanja registrovano značajno manje poteškoća u zapošljavanju u odnosu na nivo srednjeg obrazovanja a naročito trogodišnjeg zanatskog. Čini se da su ove razlike u većoj mjeri determinisane samom strukturom tražnje prema vještinama a u manjoj mjeri boljom usklađenošću ishoda učenja i obrazovanja s potrebama tržišta rada na višim nivoima obrazovanja.

Tabela 23. Broj osoba s kojima su poslodavci imali poteškoća u zapošljavanju po stručnoj spremi

Stručna sprema	Broj osoba	Procenat
1. NKV – bez škole i nezavršena osnovna škola	25	4,1%
2. PKV, NSS – osnovna škola	13	2,1%
3. KV, VKV – srednja škola do 3 godine	334	54,8%
4. SSS – srednja škola od 4 i više godina i gimnazija	63	10,3%
5. VŠS – 1. stepen fakulteta, stručni studij i viša škola	0	0,0%
6. VSS – fakultet (diplomirani), akademija	18	3,0%
Nije navedeno	156	25,6%
Ukupno	609	100,0%

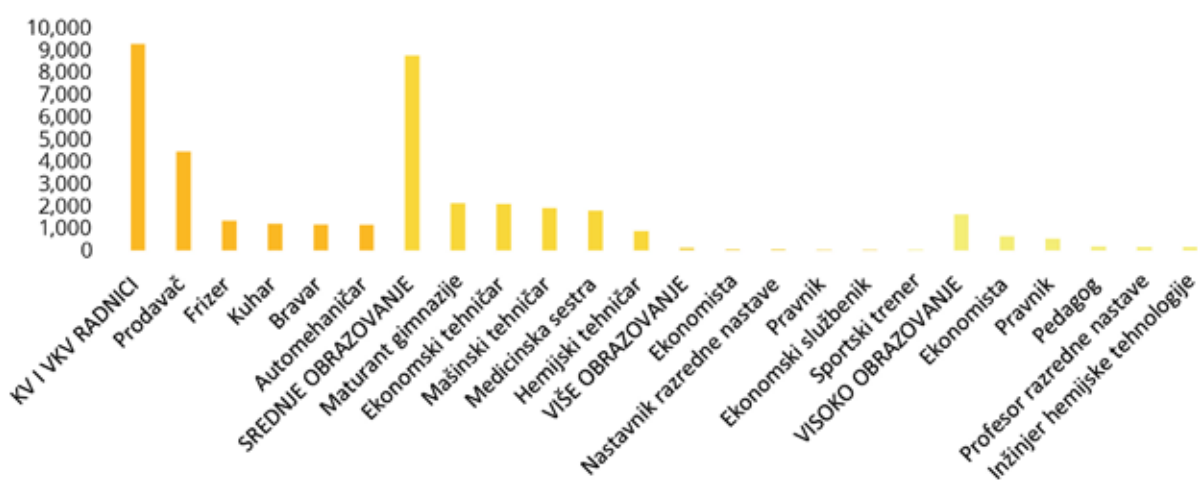
Kao prepreke u pronalasku zaposlenika poslodavci su u najvećoj mjeri istakli nedostatak kadra za tražena zanimanja (56,3%) kao i nedostatak kadra sa stručnim znanjem i vještinama potrebnim za radno mjesto (52,1%). Uočen je i visok procenat nezainteresovanosti pojedinaca za rad na konkretnom radnom mjestu kao i nedostatak kadra s odgovarajućim radnim iskustvom.

Tabela 24. Prepreke zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika

Koji od sljedećih razloga su predstavljali prepreke zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika?	Broj poslodavaca	Procenat*
Nedostatak kadra s traženim zanimanjem	54	56,3%
Nedostatak kadra sa stručnim znanjem i vještinama potrebnim za radno mjesto	50	52,1%
Nedostatak kadra s odgovarajućim radnim iskustvom	45	46,9%
Nezainteresovanost pojedinaca za rad na konkretnom radnom mjestu	47	49,0%
Nezadovoljstvo kandidata ponuđenom visinom plate	14	14,6%
Nezadovoljstvo kandidata radnim vremenom i uslovim rada	4	4,2%
Udaljenost radnog mjesta od mjesta boravišta/prebivališta kandidata	7	7,3%
Nedostatak podsticajnih sredstava za obuku i zapošljavanje	10	10,4%
Porezna politika (visoka izdvajanja za poreze i doprinose)	14	14,6%
Opći ekonomsko-privredni uslovi	8	8,3%
Nedovoljno informacija o radnoj snazi	4	4,2%

* U odnosu na broj poslodavaca koji su imali problema pri zapošljavanju potrebnih radnika (96)

Ukoliko uporedimo strukturu tražnje prema najfrekventnijim zanimanjima u kojima su poslodavci imali problema da obezbijede radnu snagu, s brojem nezaposlenih na evidenciji Službe, dolazimo do zaključka da se među najbrojnijim zanimanjima na evidenciji upravo nalaze zanimanja kod kojih su poslodavci imali najviše poteškoća u zapošljavanju. Od 10 zanimanja u kojima su poslodavci imali najviše problema u zadovoljavanju potreba kod četiri je registrovan najveći broj nezaposlenih. Pored radnika na jednostavnim poslovima i pomoćnih radnika u proizvodnji to je slučaj s prodavačima/trgovcima i bravarima. U tom smislu sasvim je izvjesno da se prioritetni razlozi nemogućnosti zadovoljenja potreba za radnicima u navedenim zanimanjima trebaju tražiti prevashodno u nedostatku odgovarajućih znanja i vještina za rad na konkretnim poslovima, ali i uslovima koje nude poslodavci naročito kada su u pitanju potrebe za radnicima na jednostavnim poslovima i pomoćnim radnicima u proizvodnji, gde se po standardu zanimanja ne zahtijeva stručnost ili je ona svedena na vršenje jednostavnih poslova i zadataka. U prilog tome govori i podatak da je najveće učešće u ukupnoj nezaposlenosti nekvalifikovanih i polukvalifikovanih radnika od čak 33,7%. Upravo kod ove kategorije poslova registrovano je i najviše problema u zadovoljavanju potreba za radnicima.

Grafikon 7. - Najbrojnija zanimanja prema nivoima obrazovanja

Poslodavci su uočili da radnicima nedostaju određena znanja i vještine, a na prvom mjestu je sposobnost učenja (50%), digitalne kompetencije (32%), poduzetništvo i samoinicijativa (30%), matematička pismenost, komunikacija na stranom jeziku i međuljudske i socijalne kompetencije. Kao i kod zadovoljstva kompetencijama kod zaposlenih i u ovom slučaju poslodavci su u velikoj mjeri zadovoljni razvijenošću socijalnih kompetencija, međutim kada su u pitanju kandidati za posao daleko veći stepen nezadovoljstva je registrovan kod većine drugih dimenzija. Iz ovog poređenja bi se mogao izvesti zaključak da je poslovni ambijent u anketiranim preduzećima povoljan za razvoj većine generičkih kompetencija. Pri čemu svakako treba imati u vidu i stepen objektivnosti datih odgovora od strane poslodavaca.

Tabela 25. Najčešća znanja i vještine koja radnicima nedostaju prema EU okviru kompetencija (n=50)

Koja znanja i vještine nedostaju prema EU okviru kompetencija za cjeloživotno učenje?	Broj poslodavaca	Procenat (u odnosu na ukupan broj poslodavaca koji su prijavili da imaju problema s pronalaskom radnika s odgovarajućim znanjima i vještinama)
Komunikacija na maternjem jeziku	1	2,0%
Komunikacija na stranom jeziku	10	20,0%
Matematička pismenost i osnovne kompetencije u nauci i tehnologiji	12	24,0%
Digitalne kompetencije	16	32,0%
Sposobnost učenja	25	50,0%
Međuljudske i socijalne kompetencije	4	8,0%
Preduzetništvo i samoinicijativnost	15	30,0%
„Smisao“ za kulturu i izražavanje kroz kulturu	1	2,0%

Zapošljavanja u 2022. godini

Poslodavci iz uzorka su iskazali potrebe za zapošljavanjem radnika u 2022. godini u procentu od 47,6%, dok 51,4% poslodavaca nema potrebe za zapošljavanjem radnika u 2022. godini.

Tabela 26. Broj i procenat poslodavaca koji planiraju zapošljavati radnike u 2022. godini

Planirate li zapošljavanja u 2022. godini?	Broj poslodavaca	Procenat
Bez odgovora	3	1,0%
Da	139	47,6%
Ne	150	51,4%
Ukupno	292	100,0%

Potrebe za zapošljavanjem radnika iskazane su najviše u industrijskoj djelatnosti (59,6%) i djelatnosti građevinarstva (53,8%), te u trgovini i uslužnoj djelatnosti.

Tabela 27. Broj i procenat poslodavaca koji planiraju zapošljavati radnike u 2022. godini, po grupi djelatnosti

Grupa djelatnosti	Planirate li zapošljavanja u 2022. godini?							
	Bez odgovora		Da		Ne		Ukupno	
	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat
Građevinarstvo	0	0,0%	14	53,8%	12	46,2%	26	100,0%
Industrijske djelatnosti	2	1,9%	62	59,6%	40	38,5%	104	100,0%
Trgovina	1	1,3%	30	39,5%	45	59,2%	76	100,0%
Uslužne djelatnosti	0	0,0%	33	38,4%	53	61,6%	86	100,0%
Ukupno	3	1,0%	139	47,6%	150	51,4%	292	100,0%

Zanimanja za kojima su poslodavci iskazali potrebe za zapošljavanjem u 2022. godini, na području Tuzlanskog kantona, su: bravar (8,01%), prodavač/trgovac (6,56%), pomoćni radnik u proizvodnji (5,31%), zavarivač (5,2%), stolar (4,68%), konobar (4,27%), tesar (4,16%) i dr. Uočeno je da će u 2022. godini poslodavci najviše imati potrebe za zapošljavanjem KV i VKV zanimanja sa završenom srednjom trogodišnjom školom (48,49%).

Iz navedenog proizilazi da je struktura tražnje kada je riječ o potrebama za zanimanjima na nivou nižeg i srednjeg obrazovanja identična sa strukturom tražnje kod koje je bilo poteškoća u zadovoljavanju potreba u 2021. godini. U pitanju su vrlo slična najfrekventnija zanimanja, osim što se kod potreba za 2022. godinu izdvajaju i mašinski tehničari kao i zavarivači/varioci. Identičan trend je također registrovan i kada posmatramo prema nivoima obrazovanja.

U odnosu na tipologiju natraženijih zanimanja može se reći da su privredne strukture takve da generišu prevashodno tražnju za radnom snagom za obavljanje zanatskih ali i dominantno rutinskih poslova koji su u perspektivi izloženi riziku od gašenja zbog automatizacije određenih segmenata proizvodnje ili usluga. Po pravilu je riječ o nisko-produktivnim poslovima u najčešće radno intenzivnim granama djelatnosti. U prilog tome govori i podatak da se posmatrano prema grupama djelatnosti među zanimanjima za koje je potrebno srednje ili visoko obrazovanje izdvajaju: građevinski tehničar, mašinski tehničar, mehatroničar, farmaceutski tehničar i magistar farmacija. Međutim, kada je riječ o složenijim poslovima na nivou srednjeg ili poslijesrednjeg obrazovanja sudeći prema prognozama poslodavaca moguće je očekivati značajno slabiji nivo tražnje u odnosu na KV i VKV radnike i zanimanja zanatskog tipa.

Tabela 28. Deset najpotrebnijih zanimanja u 2022. godini

Zanimanje	Broj osoba	Procenat
Bravar	77	8,01%
Prodavač/trgovac	63	6,56%
Pomoćni radnik u proizvodnji	51	5,31%
Zavarivač/varilac	50	5,20%
Stolar	45	4,68%
Konobar	41	4,27%
Tesar	40	4,16%
Šivač	36	3,75%
Mašinski tehničar	34	3,54%
Radnik za jednostavne poslove	33	3,43%

Na osnovu raspoloživih podataka o planiranom zapošljavanju i broju zaposlenih u anketiranim preduzećima može se u 2022. godini očekivati bruto stopa kreiranja slobodnih poslova od 6.7%⁸

Tabela 29. Broj potrebnih osoba u 2022. godini po stručnoj spremi

Stručna sprema	Broj osoba	Procenat
1. NKV – bez škole i nezavršena osnovna škola	31	3,23%
2. PKV, NSS – osnovna škola	6	0,62%
3. KV, VKV – srednja škola do 3 godine	466	48,49%
4. SSS – srednja škola od 4 i više godina i gimnazija	125	13,01%
6. VSS – fakultet (diplomirani), akademija	19	1,98%
7. Magisterij	5	0,52%
Nije navedeno	309	32,15%
Ukupno	961	100,00%

Poslodavci su najviše iskazali potrebe za zapošljavanjem radnika u djelatnosti građevinarstva (84%), trgovine (80%), uslužne (71%) i industrijske djelatnosti (66%). Najtraženiji će biti tesari, zidari, armirači, bravari, prodavači, konobari, kuhari i vozači.

⁸ Bruto stopa kreiranja slobodnih poslova je jednaka količniku ukupnog broja lica koja se planiraju zaposliti i trenutnog broja zaposlenih u preduzećima prema istraživanju pomnoženo sa 100

Tabela 30. Najtraženija zanimanja u 2022. godini, po djelatnostima

Građevinarstvo		
Tesar	35	31%
Zidar	17	15%
Armirač	11	10%
Limar	8	7%
Fasader	5	4%
Monter građevinskih elemenata	5	4%
Radnik za jednostavne poslove	5	4%
Građevinski tehničar	3	3%
Bravar	3	3%
Rukovalac građevinskim mašinama	3	3%
Industrijske djelatnosti		
Bravar	70	12%
Zavarivač/varilac	50	9%
Pomoćni radnik u proizvodnji	44	8%
Stolar	43	8%
Šivač	36	6%
Mašinski tehničar	34	6%
Rudar	30	5%
Kovač	30	5%
Radnik za jednostavne poslove	24	4%
Mehaničar / elektroničar / mehatroničar / CNC operater	16	3%
Trgovina		
Prodavač/trgovac	50	40%
Vozač kamiona	7	6%
Konobar	7	6%
Čistačica/čistač	5	4%
Skladišni radnik / skladištar / magacioner	5	4%
Magistar farmacije	5	4%
Mesar	5	4%
Radnik za jednostavne poslove	4	3%
Vozač teretnog vozila	4	3%
Bravar	4	3%
Monter stolarije	4	3%
Uslužne djelatnosti		
Konobar	29	19%
Kuhar	21	13%
Vozač teretnog vozila	15	10%
Farmaceutski tehničar	15	10%
Vozač kamiona	6	4%
Armirač	5	3%
Tesar	5	3%
Građevinski tehničar	5	3%
Zidar	5	3%
Pomoćni radnik u proizvodnji	5	3%

U 2022. godini poslodavci će u manjem procentu imati potrebu za zapošljavanjem radnika s naprednim informatičkim znanjima (22,3%), dok 74,8% poslodavac neće imati potrebe za zapošljavanjem radnika s ovim znanjima. I ovaj podatak ilustrativno govori o dominantnosti manje složenih poslova na tržištu rada. Potrebe za zapošljavanjem radnika s naprednim informatičkim znanjima najviše su iskazane u djelatnosti građevinarstva i industrijskoj djelatnosti i to u prerađivačkoj industriji.

Tabela 31. Potrebe za radnicima s naprednim informatičkim znanjima, broj i procenat poslodavaca

Da li planirate zaposliti radnike s naprednim informatičkim znanjima?	Broj poslodavaca	Procenat
Bez odgovora	4	2,9%
Da	31	22,3%
Ne	104	74,8%
Ukupno	139	100,0%

Tabela 32. Potrebe za radnicima s naprednim informatičkim znanjima, broj i procenat poslodavaca po grupi djelatnosti

Grupa djelatnosti	Da li planirate zaposliti radnike s naprednim informatičkim znanjima?							
	Bez odgovora		Da		Ne		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Građevinarstvo		0,00%	5	35,71%	9	64,29%	14	100,00%
Industrijske djelatnosti		0,00%	17	27,42%	45	72,58%	62	100,00%
Trgovina	3	10,00%	3	10,00%	24	80,00%	30	100,00%
Uslužne djelatnosti	1	3,03%	6	18,18%	26	78,79%	33	100,00%
Ukupno	4	2,88%	31	22,30%	104	74,82%	139	100,00%

Anketirani poslodavci imaju mogućnost zapošljavanja 44 radnika s naprednim informatičkim znanjima i to 24 radnika u prerađivačkoj industriji, 11 radnika u građevinarstvu, 4 radnika u oblasti infomacija i komunikacija, 2 u djelatnosti pružanja usluga smještaja i usluživanja hrane, 2 u trgovini na veliko i malo i 1 radnik u djelatnosti prijevoza i skladištenja.

Tabela 33. Potrebe za radnicima s naprednim informatičkim znanjima, broj i procenat potrebnih radnika po djelatnosti

Djelatnost	Broj radnika	Procenat
Vađenje ruda i kamena	0	0,0%
Prerađivačka industrija	24	54,5%
Proizvodnja i snadbijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0	0,0%
Snadbijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije i okoliša	0	0,0%
Građevinarstvo	11	25,0%
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	2	4,5%
Prijevoz i skladištenje	1	2,3%
Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	2	4,5%
Informacije i komunikacije	4	9,1%
Poslovanje nekretninama	0	0,0%
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	0	0,0%
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	0	0,0%
Umjetnost, zabava i rekreacija	0	0,0%
Ostale uslužne djelatnosti	0	0,0%
Ukupno	44	100,0%

U kontekstu zapošljavanja radnika direktno iz obrazovnog sistema 60 poslodavaca ili 20,5% iskazalo je spremnost zapošljavanja radnika direktno iz obrazovnog sistema, dok se 227 ili 77,7% poslodavaca izjasnilo da u posljednjih 12 mjeseci nisu zapošljavali ovu kategoriju radnika.

Tabela 34. Zapošljavanje direktno iz obrazovnog sistema, broj i procenat poslodavaca

Da li je vaša kompanija u posljednjih 12 mjeseci zaposlila tražioce posla koji su došli direktno iz obrazovnog sistema?	Broj poslodavaca	Procenat
Da	60	20,5%
Ne	227	77,7%
Bez odgovora	5	1,7%
Ukupno	292	100,0%

Poslodavci koji su izrazili spremnost na zapošljavanje radnika direktno iz sistema obrazovanja, u najvećem procentu su zainteresovani za zapošljavanje radnika sa završenim stručnim i tehničkim školama (13%), dok je manji broj poslodavaca iskazao interes za zapošljavanjem radnika nakon završenih općih škola i univerziteta.

Međutim ako se uporedi broj poslodavaca koji su imali poteškoća s obezbjeđivanjem radne snage u 2021. godini, primjetno je da su u manjoj mjeri zapošljavali lica direktno iz obrazovnog sistema, što može biti indikativno sa stanovišta nedovoljne spremnosti poslodavaca da snize kriterije u dijelu selekcije i prime nedovoljno pripremljen ili neiskusni kadar i na taj način zadovolje potrebu uz dodatno ulaganje u razvoj ljudskih resursa.

Tabela 35. Zapošljavanje direktno iz obrazovnog sistema, broj i procenat poslodavaca po vrsti škole

Da li je vaša kompanija u posljednjih 12 mjeseci zaposlila tražioce posla koji su došli direktno iz obrazovnog sistema?	Opće škole		Stručne i tehničke škole		Univerziteti	
	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat
Bez odgovora	15	5,1%	10	3,4%	12	4,11%
Da	22	7,5%	38	13,0%	31	10,62%
Ne	255	87,3%	244	83,6%	249	85,27%
Ukupno	292	100,0%	292	100,0%	292	100,00%

Anketirani poslodavci su imali priliku i da se izjasne o pripremljenosti tražilaca posla koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema, za obavljanje poslova određenog radnog mjesta. Kao najveću manjkavost poslodavci ističu nedostatak potrebnih tehničkih vještina ili vještina specifičnih za obavljanje poslova određenog radnog mjesta, i to nakon završenih stručnih i tehničkih škola 57,9%, općih škola 31,8% i univerziteta 22,6%. Nedostatak radnog iskustva / životnog iskustva i zrelosti (uključujući opće znanje), poslodavci stavljaju na drugo mjesto sa 74,5% od ukupnog uzorka, nakon svih završenih škola. Još jedan od pokazatelja nepripremljenosti tražilaca posla koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema je i loš stav prema radu ili nedostatak motivacije, loša radna etika, nedostatak manira i sl. Za ovaj nedostatak tražilaca posla, poslodavci su se izjasnili u procentu od 46,35. Ovakav stav, prema radnoj snazi koja dolazi direktno iz obrazovnog sistema, otvara mogućnosti za unapređenje nastavnih procesa u dijelu uvođenja većeg broja časova praktične nastave, kao i časova ili radionica na temu pronalaska i zadržavanja zaposlenja. Poslodavci su u najvećem dijelu zadovoljni tražiocima posla koji dolaze iz obrazovnog sistema, nakon završenog univerzitetskog obrazovanja (67,7%).

Sa druge strane postoji paradoks da poslodavci, lica iz općih škola bolje ocjenjuju kada je riječ o tehničkim vještinama i vještinama potrebnim za rad, u odnosu na stručne i tehničke škole koje su na ovoj dimenziji i najlošije ocijenjene. U vezi s navedenim je i procjena poslodavaca da su lica iz općih škola adekvatnije pripremljena za rad u odnosu na učenike iz stručnih i tehničkih škola. Svakako da ovakvi stavovi zahtijevaju dodatnu i prije svega kvalitativnu analizu. Tim prije što obrazovni programi u školama općeg tipa poput gimnazija imaju za cilj da učenike pripreme za daljnje obrazovanje, a u značajno manjoj mjeri za uključivanje na tržište rada.

Tabela 36. Pripremljenost tražilaca posla koji direktno dolaze iz obrazovnog sistema, broj i procenat poslodavaca po vrsti škole

Da li su tražioci posla iz obrazovnog sistema bili adekvatno pripremljeni za rad? U kojem od sljedećih područja je nedostajala priprema gore pomenutih novozaposlenih radnika koji su došli iz obrazovnog sistema?	Opće škole		Stručne i tehničke škole		Univerziteti	
	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat
Nedostaju potrebne tehničke vještine ili vještine specifične za posao	7	31,8%	22	57,9%	7	22,6%
Nedostaju potrebne vještine koje se odnose na ličnost, stav i ponašanje (komunikacijske, interpersonalne, upravljanje stresom i vremenom...)	1	4,5%	10	26,3%	1	3,2%
Vještine pismenosti/računanja	1	4,5%	6	15,8%	0	0,0%
Neprilagođeni sistem obrazovanja	2	9,1%	9	23,7%	3	9,7%
Loš stav prema radu ili nedostatak motivacije (npr. loša radna etika, tačnost, maniri)	4	18,2%	7	18,4%	3	9,7%
Nedostatak radnog iskustva / životnog iskustva ili zrelosti (uključujući opće znanje)	7	31,8%	15	39,5%	1	3,2%
Ostalo (navedite)	0	0,0%	2	5,3%	2	6,5%
Tražiocima posla iz obrazovnog sistema bili su adekvatno pripremljeni za rad	9	40,9%	8	21,1%	21	67,7%

Uslovi rada

Uslovi rada predstavljaju važan segment za unapređenje tržišta rada. Kada su u pitanju povećanja plata u 2022. godini, anketirani poslodavci su u visokom procentu iskazali spremnost za poboljšanje uslova rada kroz povećanje plata i to 64,7%, dok 34,6% poslodavaca ne planira povećanja plata u 2022. godini.

Tabela 37. Broj i procenat poslodavaca koji planiraju povećanja plata u 2022. godini

Planirate li povećanje plata u prosjeku u 2022. godini?	Broj poslodavaca	Procenat
Da	189	64,7%
Ne	101	34,6%
Bez odgovora	2	0,7%
Ukupno	292	100,0%

Povećanja plata u 2022. godini prema djelatnostima planirana su u najvećoj mjeri u industriji 69,2%, trgovini 67,4%, građevinarstvu sa 61,55% i uslužnim djelatnostima s 57%.

Tabela 37. Broj i procenat poslodavaca koji planiraju povećanja plata u 2022. godini po djelatnosti

Grupa djelatnosti	Planirate li povećanje plata u prosjeku u 2022. godini?							
	Da		Ne		Bez odgovora		Ukupno	
	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat
Građevinarstvo	16	61,5%	10	38,5%		0,0%	26	100,0%
Industrijske djelatnosti	72	69,2%	32	30,8%		0,0%	104	100,0%
Trgovina	52	68,4%	24	31,6%		0,0%	76	100,0%
Uslužne djelatnosti	49	57,0%	35	40,7%	2	2,3%	86	100,0%
Ukupno	189	64,7%	101	34,6%	2	0,7%	292	100,0%

Kada se posmatra procenat povećanja plata po zanimanjima, poslodavci u 2022. godini u najvećoj mjeri planiraju povećanja plata rukovodiocima, tehničarima, te zanatskim i srodnim radnicima. Dobrim dijelom ovakva distribucija korespondira i s teškoćama koje su poslodavci imali u zadovoljenju potreba za radnicima na određenim pozicijama, poput zanatskih, kod kojih poslodavci u većoj mjeri, nego kod drugih grupa zanimanja, planiraju povećanje zarada za preko 10%.

Tabela 38. Procenat povećanja plata po grupi zanimanja

Grupa zanimanja	Bez odgovora	Ne planiram	Ne zapošljavam	1-10%	11-20%	Preko 20%
Rukovodioci	14,8%	10,6%	6,3%	51,9%	13,2%	3,2%
Tehničari	22,8%	9,5%	7,4%	45,0%	12,2%	3,2%
Zanatski i srodni radnici	19,6%	5,3%	6,9%	45,5%	18,0%	4,8%
Rukovaoci mašinama, vozilima i sastavljači proizvoda	23,8%	4,8%	7,9%	43,9%	16,9%	2,6%
Radnici na jednostavnim poslovima	25,9%	7,9%	9,0%	40,2%	14,3%	2,6%
Kancelarijski i šalterski radnici	27,0%	11,6%	5,8%	41,3%	11,1%	3,2%
Uslužna i trgovačka zanimanja	24,3%	8,5%	10,6%	38,6%	15,3%	2,6%

Zapošljavanje ugroženih / teško zapošljivih kategorija radnika

Po pitanju spremnosti poslodavaca da zaposle neku od ugroženih / teško zapošljivih kategorija radnika, isti su u najvećoj mjeri spremni da zaposle mlade bez radnog iskustva (38,7%), demobilisane borce (25,3%), nekvalifikovane radnike (25%). U nešto manjem procentu iskazana je spremnost na zapošljavanje osoba s invaliditetom (12,3%), dok je najmanja spremnost iskazana za zapošljavanje imigranata (4,8%).

Ako uporedimo broj poslodavaca koji su u proteklih 12 mjeseci zapošljavali mlade koji dolaze iz školskih klupa i spremnost poslodavaca za zapošljavanje mladih bez radnog iskustva dolazimo do razlike od čak 31.2 procentnih poena. Iz navedenog proizilazi da kod poslodavaca postoji značajno veća spremnost za zapošljavanjem mladih bez iskustva ali da je praksa drugačija i da u značajno manjoj mjeri i zapošljavaju.

Tabela 39. Zapošljavanje ugroženih / teško zapošljivih kategorija radnika

Jeste li spremni zaposliti neke od sljedećih ugroženih / teško zapošljivih kategorija radnika? (zaokružiti jedan ili više ponuđenih odgovora)	Da	Ne	Bez odgovora
Osobe s invaliditetom	12,3%	47,3%	40,4%
Žrtve nasilja	5,8%	53,8%	40,4%
Štićenici domova za nezbrinutu djecu	8,9%	50,7%	40,4%
Romi	9,6%	50,0%	40,4%
Demobilisani borci	25,3%	34,2%	40,4%
Žene iz ruralnih područja	17,8%	41,8%	40,4%
Mladi bez radnog iskustva	38,7%	20,9%	40,4%
Stariji od 50 godina	12,0%	47,6%	40,4%
Nekvalifikovani radnici	25,0%	34,6%	40,4%
Imigranti (u skladu sa zakonskim propisima)	4,8%	54,8%	40,4%

Prakse zapošljavanja radnika

Kada je u pitanju modalitet odnosno traženje novih radnika i posredovanje u zapošljavanju, anketirani poslodavci, uz mogućnost višestrukog izbora ponuđenih opcija, u najvećoj mjeri opredijelili su se za opciju odabira radnika putem ličnih kontakata, poznanstava i preporuka (88,4%). Veliki broj poslodavaca posjeduje i vlastite baze podataka o tražiocima posla, koje koriste prilikom zapošljavanja novih radnika (42,8%), dok 34,2% anketiranih poslodavaca koristi usluge posredovanja biroa. Pored navedenog, 20,5% poslodavaca nove radnike traži posredstvom sredstava javnog informisanja.

Tabela 40. Načini zapošljavanja radnika

P21. Kako uobičajeno tražite nove radnike?	Broj poslodavaca	Procenat	Bez odgovora	Procenat
Posredovanjem biroa za zapošljavanje	100	34,2%	2	0,2%
Ličnim kontaktima, putem poznanstava i preporuka	258	88,4%	2	0,2%
Posredstvom sredstava javnog informisanja	59	20,2%	2	0,2%
Putem Internet stranice firme	52	17,8%	2	0,2%
Korištenjem društvenih mreža	55	18,8%	2	0,2%
Posredstvom privatnih agencija za zapošljavanje	1	0,3%	2	0,2%
Posredstvom obrazovnih ustanova	7	2,4%	2	0,2%
Korištenjem vlastite baza podataka	125	42,8%	2	0,2%
Ostalo	6	2,1%	2	0,2%

Obuke i osposobljavanje zaposlenika

Kada je u pitanju uvođenje novih tehnologija ili promjena u procesu rada u 2022. godini, koje bi mogle dovesti do potreba za dodatnom obukom i osposobljavanjem radnika, pozitivno se izjasnilo 17,1% poslodavaca, dok veći dio anketiranih poslodavaca ne planira uvođenje ovih promjena u 2022. godini (82,9%). Iz navedenog proizilazi da u najvećoj mjeri potrebe za novim zapošljavanjima nisu generisane tehnološkim razvojem ili promjenama u procesu rada pa samim tim ni obuke nisu orijentisane na usvajanje novih tehnologija i razvoj naprednih kompetencija.

Tabela 41. Broj i procenat poslodavaca koji planiraju u 2022. godini uvesti nove tehnologije ili promjene u procesu rada koje će dovesti do potreba za dodatnom obukom i osposobljavanjem zaposlenika

Planirate li u 2022. godini da uvedete nove tehnologije ili promjene u procesu rada koje će dovesti do potreba za dodatnom obukom i osposobljavanjem zaposlenika?	Broj poslodavaca	Procenat
Bez odgovora	0	0%
Da	50	17,1%
Ne	242	82,9%
Ukupno	292	100,0%

Uvođenje novih tehnologija ili promjena u procesu rada planirano je najvećim dijelom u oblasti industrije i građevinarstva, dok je najmanji interes za ovakvim promjenama iskazan kod poslodavaca koji dolaze iz uslužnih djelatnosti.

Tabela 42. Broj i procenat poslodavaca koji planira u 2022. godini uvesti nove tehnologije ili promjene u procesu rada koje će dovesti do potreba za dodatnom obukom i osposobljavanjem zaposlenika po djelatnosti

Grupa djelatnosti	Bez odgovora		Da		Ne		Ukupno	
	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat
Građevinarstvo	0	0,0%	4	15,4%	22	84,6%	26	100,0%
Industrijske djelatnosti	0	0,0%	30	28,8%	74	71,2%	104	100,0%
Trgovina	0	0,0%	8	10,5%	68	89,5%	76	100,0%
Uslužne djelatnosti	0	0,0%	8	9,3%	78	90,7%	86	100,0%
Ukupno	0	0,0%	50	17,1%	242	82,9%	292	100,0%

U odnosu na ukupan broj poslodavaca koji planiraju da u 2022. godini uvedu nove tehnologije u procesu rada koje će dovesti do potreba za dodatnom obukom i osposobljavanjem radnika najveći procenat poslodavaca (13,7%) ima potrebe za provođenjem obuka za konkretne poslove koje bi se provele u okviru radnog mjesta kod poslodavca.

Tabela 43. Potrebne obuke zbog uvođenja novih tehnologija ili promjena

Potrebna vrsta obuke	Broj poslodavaca	Procenat
Obuka za konkretne poslove koja bi se provela u okviru radnog mjesta kod poslodavca	40	13,7%
Rad na računaru ili druga informatička obuka	12	4,1%
Strani jezici	3	1,0%
Upravljanje vozilom visoke kategorije	6	2,1%
Upravljanje projektima	7	2,4%
Dokvalifikacija i prekvalifikacija	7	2,4%
Ostalo	3	1,0%

U kontekstu mogućnosti pružanja podrške organizovanju praktične nastave 67 poslodavaca ili 22,9% od ukupno anketiranih je izjavilo da ima mogućnosti osigurati mentora za praktičnu nastavu, 65 poslodavaca ili 22,3% može osigurati prostor za praktičnu nastavu, 62 poslodavca ili 21,2% može osigurati opremu, dok 58 poslodavca ili 19,9% može osigurati materijal potreban za organizovanje praktične nastave.

Tabela 44. Mogućnosti i uslovi primanja učenika i studenata na praktičnu nastavu

Imate li mogućnosti da primete učenike i studente na praktičnu nastavu?	Broj poslodavaca	Procenat	Bez odgovora	Procenat
Možemo osigurati mentora za praktičnu nastavu	67	22,9%	2	0,2%
Možemo osigurati opremu za praktičnu nastavu	62	21,2%	2	0,2%
Možemo osigurati materijal za praktičnu nastavu	58	19,9%	2	0,2%
Možemo osigurati prostor za praktičnu nastavu	65	22,3%	2	0,2%
Ne, nemamo takve mogućnosti	216	74,0%	2	0,2%

Anketirani poslodavci koji imaju mogućnost osigurati uslove za organizovanje praktične nastave (mentor, oprema, materijal, prostor), iskazali su spremnost da prime učenike i studente na praktičnu nastavu najvećim dijelom su zanimanja sa završenom trogodišnjom srednjom stručnom spremom: bravar, mašinski tehničar, zavarivač, stolar, CNC operater, prodavač, šivač, tehničar za drvo, keramičar, konobar i krojač.

Tabela 45. Deset najbrojnijih zanimanja za koja poslodavci mogu osigurati praktičnu nastavu studentima ili učenicima

Zanimanje	Broj učenika ili studenata	Procenat
Bravar	46	11,3%
Mašinski tehničar	33	8,1%
Zavarivač/varilac	27	6,7%
Stolar	24	5,9%
Mehaničar elektroničar / mehatroničar / CNC operater	24	5,9%
Prodavač/trgovac	20	4,9%
Šivač	15	3,7%
Tehničar za drvo	15	3,7%
Keramičar	15	3,7%
Konobar	14	3,4%
Krojač	14	3,4%

U kontekstu obuke odraslih, od ukupnog broja anketiranih poslodavaca, 42 ili 14,4% se izjasnilo da može osigurati prostor, 40 ili 13,7% da može osigurati opremu, 38 ili 13% može osigurati mentora, 36 ili 12,3% može osigurati materijal, dok 243 (83,2%) poslodavca nemaju mogućnost organizovanja stručnog osposobljavanja nezaposlenih osoba. S obzirom na nizak nivo kapaciteta poslodavaca da organizuju na pravi način obuke ili stručno osposobljavanje nameće se potreba za intervencijom kroz lokalnu politiku tržišta rada u cilju podizanja vrlo ograničenih mogućnosti koje trenutno u kompanijama postoje.

Tabela 46. Mogućnosti i uslovi primanja nezaposlenih osoba na usavršavanje

Imate li mogućnosti da organizujete obuke, stručno osposobljavanje i usavršavanje za nezaposlene osobe (mentor, oprema, prostor, materijali)?	Broj poslodavaca	Procenat	Bez odgovora	Procenat
Možemo osigurati mentora	38	13,0%	2	0,2%
Možemo osigurati opremu	40	13,7%	2	0,2%
Možemo osigurati materijal	36	12,3%	2	0,2%
Možemo osigurati prostor	42	14,4%	2	0,2%
Ne, nemamo takve mogućnosti	243	83,2%	2	0,2%

Zanimanja za koja su poslodavci iskazali spremnost organizovanja stručnog osposobljavanja iz reda nezaposlenih osoba su uglavnom KV/VKV zanimanja sa završenom srednjom trogodišnjom školom i to: bravar, stolar, kuhar, konobar, keramičar, CNC operater, šivač, kovač, tapetar i metalotokar.

Tabela 47. Deset najbrojnijih zanimanja za koja poslodavci mogu osigurati praktičnu nastavu nezaposlenim osobama

Zanimanje	Broj osoba	%
Bravar	20	8,55%
Stolar	18	7,69%
Kuhar	14	5,98%
Konobar	14	5,98%
Keramičar	10	4,27%
Mehaničar elektroničar / mehatroničar / CNC operater	10	4,27%
Šivač	10	4,27%
Kovač	10	4,27%
Tapetar	10	4,27%
Metalotokar	9	3,85%

VIŠAK ZAPOSLENIH U 2022. GODINI

Višak zaposlenih u 2022. godini

Kada je u pitanju otpuštanje, odnosno višak radnika u 2022. godini, veoma mali procenat poslodavaca očekuje višak radne snage, 4,5%, dok velika većina, čak 95,2%, ne očekuje takvu situaciju.

Tabela 48. Broj i procenat poslodavaca koji očekuju višak radnika u 2022. godini

Da li očekujete da ćete u 2022. godini imati višak zaposlenih?	Broj poslodavaca	Procenat
Bez odgovora	1	0,3%
Da	13	4,5%
Ne	278	95,2%
Ukupno	292	100,0%

Od ukupnog broja poslodavaca koji su se izjasnili da će imati višak radnika u 2022. godini 8,7% je iz djelatnosti industrije, 3,5% spada u uslužne djelatnosti i 1,3% trgovina. Poslodavci koji se bave građevinskom djelatnošću ne očekuju višak radnika u 2022. godini.

Tabela 49. Broj i procenat poslodavaca koji očekuju višak radnika u 2022. godini

Grupa djelatnosti	Da li očekujete da ćete u 2022. godini imati višak zaposlenih?							
	Bez odgovora		Da		Ne		Ukupno	
	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat	Broj poslodavaca	Procenat
Građevinarstvo	0	0,0%	0	0,0%	26	100,0%	26	100,0%
Industrijske djelatnosti	0	0,0%	9	8,7%	95	91,3%	104	100,0%
Trgovina	1	1,3%	1	1,3%	74	97,4%	76	100,0%
Uslužne djelatnosti	0	0,0%	3	3,5%	83	96,5%	86	100,0%
Ukupno	1	0,3%	13	4,5%	278	95,2%	292	100,0%

Od ukupnog broja poslodavaca koji očekuju da će imati višak radnika u 2022. godini, najveći procenat 38,5% je naveo ostalo kao način rješavanja viška radnika. Veći broj poslodavaca će višak radnika riješiti na način rasporeda na drugo radno mjesto 30,8%, rasporeda u drugu organizaciju 30,8%, organizovanjem obuke, dokvalifikacije i prekvalifikacije 23,1%, skraćivanjem radnog vremena 7,7%. Otkaz ugovora o radu kao način rješavanja viška radnika planira 23,1% anketiranih poslodavaca.

Tabela 50. Načini rješavanja viška radnika

Ako ćete imati višak zaposlenih u 2022. godini, na koji način planirate rješavati višak zaposlenih?	Broj poslodavaca	% (u odnosu na broj poslodavaca koji će imati višak zaposlenih u 2022. godini)
Raspored na drugo radno mjesto	4	30,8%
Raspored u drugu organizacionu jedinicu	4	30,8%
Otkaz ugovora o radu	3	23,1%
Obuka, dokvalifikacija, prekvalifikacija	3	23,1%
Skraćivanje radnog vremena	1	7,7%
Saradnja sa službom za zapošljavanje (zbrinjavanje radnika u procesu stečaja, likvidacije i dr....)	0	0,0%
Ostalo	5	38,5%

Kao jedan od najčešćih razloga otkazivanja ugovora o radu poslodavci su naveli smanjenje obima poslovanja u procentu od 66,7%, a 33,3% se izjasnilo za razlog ostalo.

Tabela 51. Razlozi otkazivanja ugovora o radu

Razlog otkazivanja ugovora o radu	Broj poslodavaca	%
Smanjenje obima poslovanja	2	66,7%
Promjene u organizaciji	0	0,0%
Ostalo	1	33,3%

SARADNJA SA SLUŽBOM

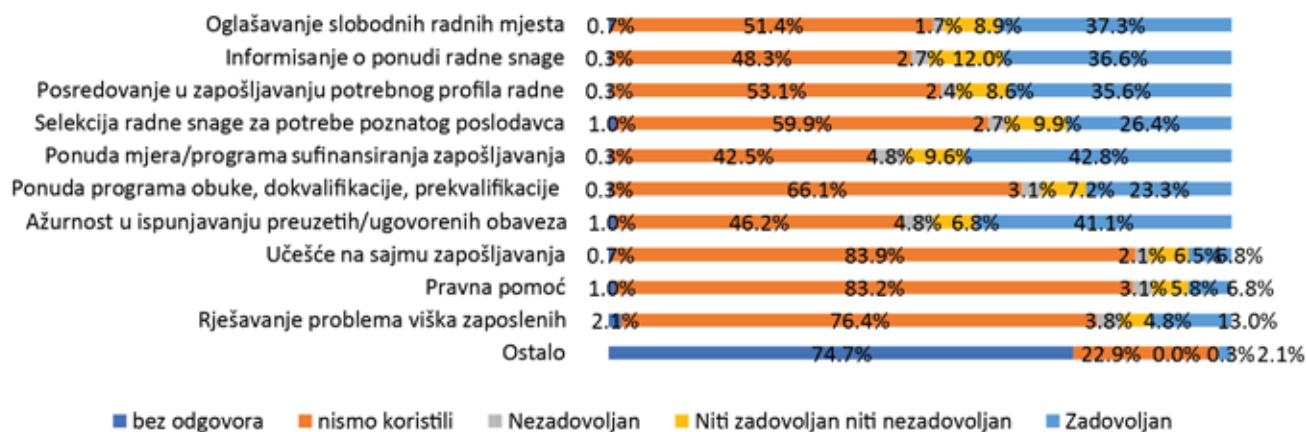

Saradnja sa Službom

Poslovi u oblasti zapošljavanja u Tuzlanskom kantonu i Federaciji BiH su podijeljeni između Federalnog zavoda za zapošljavanje, koji između ostalog, upravlja sredstvima za osiguranje materijalne sigurnosti za vrijeme nezaposlenosti, prati, usklađuje i koordinira rad službi za zapošljavanje na provođenju utvrđene politike i mjera u oblasti zapošljavanja i socijalne sigurnosti nezaposlenih osoba iz nadležnosti Federacije, te Javne ustanove „Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona“ Tuzla, koja između ostalog obezbjeđuje zakonom definisana prava nezaposlenim osobama, realizuje aktivne mjere zapošljavanja, te posreduje između poslodavaca i tražilaca zaposlenja. Oko 48% anketiranih poslodavaca je u 2021. godini ostvarilo saradnju sa Službom za zapošljavanje Tuzlanskog kantona i Federalnim zavodom. Na osnovu iskustava, koja su imali prilikom saradnje, anketirani poslodavci su u najvećoj mjeri zadovoljni ponudom mjera/programa sufinansiranja 42,8%, kao i ažurnošću u ispunjavanju preuzetih/ugovorenih obaveza 41,1%. Zadovoljstvo uslugama Službe poslodavci su iskazali i u dijelu oglašavanja slobodnih radnih mjesta 37,4%, informisanja o ponudi radne snage 36,7% kao i uslugama posredovanja 35,6%. U svim ostalim kategorijama, veoma mali broj poslodavaca je negativno ocijenio usluge Javne ustanove Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona.

Tabela 52. Saradnja sa Službom za zapošljavanje TK (n=286)

Ako ste koristili navedene usluge, molimo da ocijenite na skali od 1 (u potpuno sam nezadovoljan) do 5 (u potpunosti sam zadovoljan) koliko ste zadovoljni tim uslugama koje ste koristili.	bez odgovora	nismo koristili	u potpuno sam nezadovoljan (1)	nezadovoljan sam (2)	nitko sam zadovoljan nitko sam nezadovoljan (3)	zadovoljan sam (4)	u potpunosti sam zadovoljan (5)
Oglašavanje slobodnih radnih mjesta	0,7%	51,4%	0,7%	1,0%	8,9%	24,0%	13,4%
Informisanje o ponudi radne snage	0,3%	48,3%	1,4%	1,4%	12,0%	21,6%	15,1%
Posredovanje u zapošljavanju potrebnog profila radne snage	0,3%	53,1%	0,3%	2,1%	8,6%	24,0%	11,6%
Selekcija radne snage za potrebe poznatog poslodavca	1,0%	59,9%	0,7%	2,1%	9,9%	19,2%	7,2%
Ponuda mjera/programa sufinansiranja zapošljavanja	0,3%	42,5%	2,4%	2,4%	9,6%	26,4%	16,4%
Ponuda programa obuke, dokvalifikacije, prekvalifikacije	0,3%	66,1%	1,0%	2,1%	7,2%	17,5%	5,8%
Ažurnost u ispunjavanju preuzetih/ugovorenih obaveza	1,0%	46,2%	1,7%	3,1%	6,8%	22,6%	18,5%
Učešće na sajmu zapošljavanja	0,7%	83,9%	0,3%	1,7%	6,5%	4,1%	2,7%
Pravna pomoć	1,0%	83,2%	1,4%	1,7%	5,8%	4,1%	2,7%
Rješavanje problema viška zaposlenih	2,1%	76,4%	1,4%	2,4%	4,8%	7,9%	5,1%
Ostalo	74,7%	22,9%	0,0%	0,0%	0,3%	1,4%	0,7%

Grafikon 8. - Zadovoljstvo pruženim uslugama Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona i Federalnog zavoda za zapošljavanje

Posebno je važno istaći da veliki broj poslodavaca nije koristio usluge Službe što u budućnosti otvara mogućnosti za unapređenje procesa rada u dijelu uspostavljanja saradnje s poslodavcima, kroz sajmove zapošljavanja, lokalna partnerstva i druge vidove plasiranja usluga Službe prema poslodavcima i tržištu rada.

**ZAKLJUČCI ISTRAŽIVANJA
TRŽIŠTA RADA
2021/2022.**

Zaključci istraživanja tržišta rada 2021/2022.

- Posmatrajući pregled najbrojnijih zanimanja po stručnoj spremi sa stanjem na dan 31. 12. 2021. godine, na evidenciji, među osobama s visokom stručnom spremom, najbrojniji su bili ekonomisti i pravnici, dok su sa srednjom stručnom spremom IV stepena najbrojniji maturanti gimnazije i ekonomski tehničari. Među KV i VKV radnicima najbrojniji su prodavači i frizeri. Kada su u pitanju deficitarna zanimanja mogu se izdvojiti: limari, izolateri, fasaderi, tesari i autoelektričari za nivo zanatskog obrazovanja odnosno, inženjeri rudarstva, arhitekte, agronomi i profesori računarstva za nivo visokog obrazovanja.
- Prema nalazima anketnog istraživanja može se zaključiti da postoji pozitivan trend u poslovanju kompanija. U najvećoj mjeri poslodavci su u 2021. godini imali rast obima poslovanja i finansijskih rezultata (oko 46% poslodavaca) dok je pad kod navedenih dimenzija poslovanja bio prisutan u značajno manjoj mjeri (oko 15% poslodavaca). Pri čemu su najveći rast u 2021. godini iskazali poslodavci iz sektora trgovine dok je kod sektora građevine registrovan obrnut trend.
- U 2022. godini u odnosu na prethodnu godinu značajno veći broj poslodavaca očekuje povećanje obima poslovanja i finansijskih rezultata (razlika iznosi 28.7 procentna poena i 28.4 p.p respektivno). Pri čemu treba istaći da je u oblasti građevinarstva u odnosu na procjenu za 2021. godinu prisutan „najoptimističniji“ scenario kada je riječ o 2022. godini pa se u tom smislu može očekivati i značajno veći rast tražnje za radnom snagom.
- Poslodavci su u najvećoj mjeri zadovoljni s razvijenošću tzv. prenosivih ili generičkih vještina kod zaposlenih. Raspon nezadovoljstva s razvijenošću kompetencija se kreće od 0,7% anketiranih poslodavaca za dimenziju međuljudskih i socijalnih kompetencija, do 9,6% kad je riječ o komunikaciji na stranom jeziku. Kod zapošljavanja novih lica registrovan je obrnut trend i značajno veći stepen nezadovoljstva poslodavaca s razvijenošću vještina a posebno sa sposobnošću učenja, digitalnim kompetencijama i preduzetničkim vještinama.
- U okviru zanimanja s kojima su poslodavci imali poteškoća prilikom zapošljavanja u 2021. godini, mogu se istaći sljedeća zanimanja: radnik za jednostavne poslove, kovač, pomoćni radnik u proizvodnji, bravar, tesar, trgovac, konobar, šivač, limar i električar.
- Ukoliko uporedimo strukturu tražnje prema najfrekventnijim zanimanjima, u kojima su poslodavci imali problema da obezbijede radnu snagu, s brojem nezaposlenih na evidenciji dolazimo do zaključka da se među najbrojnijim zanimanjima na evidenciji nalaze i zanimanja kod kojih su poslodavci imali najviše poteškoća u zapošljavanju poput prodavača/trgovaca ili radnika za jednostavne poslove. U tom smislu sasvim je izvjesno da se prioritetni razlozi nemogućnosti zadovoljenja potreba za radnicima trebaju tražiti prevashodno u nedostatku odgovarajućih znanja i vještina za rad na konkretnim poslovima ali i uslovima koje nude poslodavci naročito kada su u pitanju potrebe za radnicima za rad na manje složenim poslovima pomoćnih radnika u proizvodnji.
- Oko 48% poslodavaca koji su učestvovali u istraživanju planira zapošljavati nove radnike dok manje od 5% očekuje višak zaposlenih. Dakle, u 2022. godini može se očekivati pozitivna neto stopa kreiranja slobodnih radnih mjesta u svim grupama djelatnosti, a sudeći prema raspoloživim podacima, najverovatnije najveća u industriji i građevinarstvu, jer su potrebe za novim zapošljavanjem izraženije u odnosu na druge djelatnosti.

- U odnosu na tipologiju najtraženijih zanimanja može se reći da su privredne strukture takve da generišu prevashodno tražnju za radnom snagom za obavljanje zanatskih ali i dominantno rutinskih poslova koji su u perspektivi izloženi riziku od gašenja, zbog automatizacije određenih segmenata proizvodnje ili usluga. Po pravilu je riječ i o nisko-produktivnim poslovima u najčešće, radno intenzivnim granama djelatnosti. U prilog tome govori i podatak da se posmatrano prema grupama djelatnosti među zanimanjima za koje je potrebno srednje ili visoko obrazovanje izdvajaju: građevinski tehničar, mašinski tehničar, mehatroničar, farmaceutski tehničar i magistar farmacije. Međutim, kada je riječ o složenijim poslovima na nivou srednjeg ili poslijesrednjeg obrazovanja sudeći prema prognozama poslodavaca moguće je očekivati značajno slabiji nivo tražnje u odnosu na KV i VKV radnike i zanimanja zanatskog tipa.
- Preko 75% poslodavaca nema u planu zapošljavanje radnika s naprednim informatičkim znanjima, kao ni uvođenje novih tehnologija ili promjena u procesu rada pa samim tim i potrebe za obukama su u maloj mjeri determinisane potrebom za usvajanjem naprednih tehničkih i drugih znanja i vještina. Ova činjenica ide u prilog tome da se u industriji generišu prevashodno potrebe za vještinama koje su dobrim dijelom rutinske i kao takve su u perspektivi podložne riziku od gašenja potreba usljed automatizacije procesa proizvodnje.

Oko 20% anketiranih poslodavaca je zapošljavalo lica koja dolaze direktno iz svijeta obrazovanja iako su u značajno većoj mjeri iskazali spremnost za zapošljavanje mladih bez radnog iskustva. Od mladih koji dolaze iz obrazovanja, poslodavci su najčešće zapošljavali one koji dolaze iz tehničkih i stručnih škola, te sa fakulteta, dok je znatno manje zaposleno onih koji su došli iz općih srednjih škola (gimnazija) na tržište rada. Prema stavovima poslodavaca, najlošiju pripremu za rad pružaju srednje stručne i tehničke škole, a najbolju visokoškolske ustanove.

- Oko 75% poslodavaca nema mogućnosti (mentor, prostor i oprema) da ponudi učenicima ili studentima praksu, a više od 80% nije u mogućnosti da organizuje obuku ili stručno osposobljavanje za nezaposlene.
- Kada su u pitanju osjetljive grupe, pored mladih bez radnog iskustva, poslodavci su iskazali veću spremnost za zapošljavanje demobilisanih boraca dok je motivisanost za zapošljavanje imigranata i žrtvi nasilja značajno niža.
- Oko 65% poslodavaca planira povećanje plate radnicima. Na ovaj indikator sigurno će uticati i Odluka Vlade Federacije BiH o povećanju nivoa minimalne zarade za 2022. godinu ali i dijelom potrebe poslodavaca da ponudu poslova u kojima su imali problema s pronalaženjem radne snage učine atraktivnijom.
- Kada su u pitanju modalitet/način traženja novih radnika i posredovanje u zapošljavanju, anketirani poslodavci, uz mogućnost višestrukog izbora ponuđenih opcija, odgovorili su da radnike najčešće traže putem ličnih kontakata (88,4% anketiranih poslodavaca), dok 34,2% koristi usluge Javne ustanove Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona.
- Na osnovu iskustava koja su imali prilikom saradnje, anketirani poslodavci su u najvećoj mjeri zadovoljni ponudom mjera/programa sufinansiranja 42,8%, kao i ažurnošću u ispunjavanju preuzetih/ugovorenih obaveza 41,1%. Posebno je važno istaći da veliki broj poslodavaca nije koristio usluge Službe.

Preporuke

Preporuke se odnose na tri ključne oblasti: usluge Službe za zapošljavanje, razvoj lokalnih politika tržišta rada i saradnja s ključnim akterima.

- Na osnovu iskazanih potreba poslodavaca u okviru anketiranja poslodavaca (kako s aspekta potražnje za radnicima određenih zanimanja tako i s aspekta traženih znanja i vještina) inicirati promptni kontakt Službe za zapošljavanje s poslodavcima u cilju ponude usluga kojima bi poslodavci prevazišli izazove koje imaju u angažovanju radne snage.
- Ukoliko ne postoje od strane poslodavaca traženi radnici na evidencijama Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona, poslodavce je neophodno upoznati s aktivnim mjerama zapošljavanja koje se planiraju realizovati u ovoj godini, te sagledati mogućnosti za angažman radnika na taj način.
- Potrebno je aktivno raditi na povećanju udjela Službe za zapošljavanja na tržištu rada kroz povećanje kvantiteta i kvaliteta oglašanih slobodnih radnih mjesta na web stranicama Federalnog zavoda za zapošljavanje i službi za zapošljavanje, radi boljeg posredovanja, praćenja i analiziranja potreba u zapošljavanju, te koristiti/poboljšavati tehnološka rješenja u okviru informacijskog sistema za obavljanje ovih aktivnosti.
- Kontinuirano poboljšavati usluge posredovanja u zapošljavanju (kontaktiranje poslodavaca i kandidata, profiliranje i kategorizacija nezaposlenih osoba, selekcija i odabir kandidata...), te značajnije povezivati usluge posredovanja i individualnog savjetovanja i njihovo integrisanje u finansijske poticaje tj. aktivne mjere zapošljavanja.
- Realizirati i poboljšavati mjere sufinansiranja zapošljavanja i obuke uz rad za konkretna radna mjesta (radi sprečavanja dugotrajne nezaposlenosti, očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti nezaposlenih osoba) u skladu s iskazanim potrebama poslodavaca, posebno u situacijama kada radnika s traženim zanimanjem nema na evidenciji nezaposlenih osoba.
- Redovno pratiti trendove kretanja na tržištu rada (potrebe za radnom snagom, otpuštanja radnika, ugrožene djelatnosti i dr.) u vremenski prilagođenim terminima za izradu planova za narednu godinu, te u skladu s tim trendovima i nalazima istraživanja kreirati ili unapređivati usluge i aktivne mjere zapošljavanja za nezaposlene osobe i poslodavce.
- Na bazi iskazane spremnosti poslodavaca za organizovanjem praktične nastave za učenike i studente, na lokalnom nivou inicirati aktivnosti kroz lokalna partnerstva za zapošljavanje (i njihovo osnivanje gdje nisu uspostavljena) i jačanje dijaloga između službi za zapošljavanje, poslodavaca i obrazovnih ustanova, na kojima bi se dogovarala rješenja na lokalnom i kantonalnom nivou u vezi organizovanja praktične nastave u poslovnim subjektima i druga pitanja vezana za obrazovanje i tržište rada. Prikupljene informacije razmijeniti s pomenutim sudionicima radi poduzimanja konkretnih koraka u organizovanju praktične nastave za zanimanja za koja su poslodavci iskazali da imaju potrebne resurse.
- Informisati kantonalnu vladu o potrebama za radnom snagom, te inicirati uspostavu sistema stpendiranja učenika i studenata deficitarnih zanimanja na kantonalnom nivou.
- Promovisati informacije prikupljene kroz istraživanje tržišta rada, te ohrabrivati njihovu diseminaciju, objave na web portalima i dostaviti ih kantonalnoj vladi, te relevantnim ministarstvima i institucijama i drugim zainteresiranim organizacijama.

